

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

Leto III. — Štev. 40.

NOVO MESTO, 3. OKTOBRA 1952

CETRTLETNA NAROČNINA 100 DIN

IZHAJA VSAK PETEK

KOMUNISTI V SLUŽBI LJUDSTVA Z OKRAJNE PARTIJSKE KONFERENCE V NOVEM MESTU

Partijska organizacija novomeškega okraja je v nedeljo 28. septembra pregledala na redni okrajni konferenci enoleten obračun dela, uspehov, slabosti in problemov. 95 osnovnih partijskih organizacij je poslalo na konferenco 161 izvoljenih delegatov, na konferenci pa so bili razen njih in povabljenih gostov tudi organizacijski sekretar CK KPS tov. Vida Tomšič, član CK KPS tov. Niko Šilih in predsednik Vrhovnega sodišča LRS tov. dr. Franc Hočvar.

Poročilo s politično analizo gospodarsko-družbenega in organizacijskega

Narodni heroj Jože Borštnar, sekretar Okr. komiteja KPS Novo mesto

stanja v okraju je podal sekretar OK KPS tov. Martin Zugelj, ki je v svojem referatu razčlenil v uvodu osnovna zunanja in notranja politična vprašanja, vlogo Partije v borbi za neodvisnost naše države, mednarodni pomen našega boja proti moskovskemu imperikalizmu in skrb za idejno čistost v Partiji. Ugotovil je, da so bili v preteklem letu doseženi dobri in precejšnji uspehi v delu partijskih organizacij v okraju, vendar pa je še mnogo napak in pomanjklivosti, ki resno ovirajo doseganje še večjih uspehov. V okraju je bil napravljen velik korak naprej. Pri reorganizaciji aparata ljudske oblasti in KLO v občine je Partija dosegla lepe uspehe. Večji del bivšega okraja

stanja v okraju je podal sekretar OK KPS tov. Martin Zugelj, ki je v svojem referatu razčlenil v uvodu osnovna zunanja in notranja politična vprašanja, vlogo Partije v borbi za neodvisnost naše države, mednarodni pomen našega boja proti moskovskemu imperikalizmu in skrb za idejno čistost v Partiji. Ugotovil je, da so bili v preteklem letu doseženi dobri in precejšnji uspehi v delu partijskih organizacij v okraju, vendar pa je še mnogo napak in pomanjklivosti, ki resno ovirajo doseganje še večjih uspehov. V okraju je bil napravljen velik korak naprej. Pri reorganizaciji aparata ljudske oblasti in KLO v občine je Partija dosegla lepe uspehe. Večji del bivšega okraja

Pred novomeškimi frontovci so še velike naloge

Na seji Mestnega odbora OF je bilo 25. septembra zvečer pregledano delo Fronte Novega mesta pred zgodovinskim praznikom 10. obletnice ustanovitve prvih slovenskih brigad. Poročilo o storjenem delu in pregled izvršenih obvez, ki so bile sprejete na zadnjem plenumu MO OF v avgustu, je podal, da je tudi tokrat OF v Novem mestu v polni meri odigrala svojo vlogo. Obsežne priprave za partijski shod v Toplicah so terjale tudi od Novega mesta obilo dela, ki je zahtevalo ogromno pripravo in poštovanost vseh organizacij, kolektivov, podjetij in slovenskega meščana. Kakor že tolikokrat, je Novo mesto topot še prav posebno pokazalo svoje pravo partijsko arde. Najvažnejša dela v pripravi je opravila organizacija ZB in AFZ. Našteti bi morali seveda tudi poštovanost prizadevnosti mnogih novomeških delovnih kolektivov, vendar pa se le-ta do 25. septembra še ni pokazala v poročilih o storjenem delu. Kakor že tolikokrat, je tudi na tej seji MO OF znova ugotovil, da je resna slabost v našem delu absolutno nezadostna skrb za evidenco. Tako se nam dogaja, da na eni strani frontovci, žene, mladina, zveza borcev in sindikati veliko delajo, ko pa je treba o tem konkretno govoriti ali pisati, pa nimamo pri rokah — točnih in izčrpnih podatkov, kaj vse smo naredili.

Na seji MO OF je sekretar MOOF Bogdan Vrančič zato poročal le o prostovolnem delu 8 mestnih kolektivov — 35 kolektivov in 7 terenov OF pa poročil o delu dotlej še vedno ni oddalil Organizacija AFZ v mestu je pred praznikom brigad okrasila grobove padlih borcev, pomagala pri čiščenju mesta pletenju vencev, poskrbele je za prenočišča itd. V Zabji vasi so žene pomagale pri postavitvi spomenika padlim bor-

cem, pomagale so v paviljonih itd. Skupno je od 28. 8. do 12. 9. 465 žena opravilo 4261 prostovolnih ur. — Delovni kolektivi okrožja 8 izmed njih je z 296 prostovolnih ur opravilo 841 delovnih ur. V Zabji vasi so člani OF naredili 261 prostovolnih ur, žene 302 trije mladi 287 prostovolnih ur. Za vse ostale terene organizacije in sindikate pa MO OF na seji ni mogel poročati — ker niso oddali poročil. Vemo pa n. pr., da je samo železnica opravila za skoraj pol milijona dinarjev vrednosti prostovolnih del, saj je n. pr. tudi po 300 ljudi hkrati pomagalo pri prostovolnem polaganju novih tirov itd. Vse čisti je treba zato izreči vsem tistim, ki so kakor koli pripomogli k lepemu izgledu mesta, njegovi okrasitvi, ureditvi paviljonov, dobremu poteku prometa itd. Posebno so se topot izkazali tudi hišni lastniki, saj so mnogi delovno prenovili hiše svojih starih in jih naravnost odeli v cvetje in zastave. Priznanje je treba predvsem izreči tudi terenским odborom OF ZB in mestni organizaciji AFZ, ki so znali tokrat z dobro agitacijo pridobiti za delo vse Novomeščane — razen nekaterih zelo redkih, redkih izjem.

Predsednik MO OF Miha Počrvina je v pregledu opravljenih obvez poudaril, da je Novo mesto na praznik brigad dejansko množično odšlo v Toplice. Doma je ostalo le malo ljudi, ki res niso mogli na proslavo. S svojim zunanjim izgledom, še bolj pa s svojimi čustvi in ljubeznijo do tovariša Tita je mesto pokazalo, da je res partijsko, da visoko cenijo delo partijskih brigad. Podobnega shoda Slovenija še ni imela v vsej svoji zgodovini. Naloga Fronte je zato, da to visoko, slavnostno razpoloženje, ki še vedno prevaja množice v naših mestih in vaseh, obdrži in nadalje dviga. Zda ni časa, da bi vtaknili roke v žep. Dela je v mestu še veliko: urejevanje cest in hiš se mora nadaljevati, ideološka politična vzgoja množice se mora prav zdaj v jeseni še okrepiti in izpopolniti, politično delo mora postati množično. Pred nami so volitve v okrajni ljudski odbor in občinske odbore, skratka — tudi pred Fronto Novega mesta so še obsežne naloge. S polno paro, čeprav z ne tako veliko naglico kot pred 13. do 14. septembrom, ko se nam je z vsemi deli mudilo, mora izgradnja mesta naprej!

Ne pozabimo, je na seji dejal tovariš predsednik, da so nam najbližji člani Fronte v mestu ob prazniku brigad pokazali, kako je treba delati! Spomnimo se partijskih mater, ki so šle iz Novega mesta v Toplice peš, samo da so videli ali slišale tovariša Tita iz Irče vasi sta šli peš v Toplice Franciška Jerič in Marija Boltez, iz mesta na primer Obedova in Poncova peš tja in nazaj! Ljudsko poštovanje je pokazalo, da našim ljudem nobena žrtva ni prevelika, kadar gre za našo veliko stvar!

Fronta v mestu naj zato podpre delo ljudskega odbora Mestne občine! Smo pred zbori volivcev, pred nami je tekmovanje na čast VI. kongresa Partije. Mnoga prostovoljna javna dela ključno prične roke — izkoristiti hoče pred tepe jesenske dneve in politeti, da se pred zimo čimveč začeti del dokončamo!

Predsednik mestne občine Jože Udovč je v nadaljevanju seje pojasnil, da govorice o zastojnosti del v mestu nimajo nobene podlage. Zastojnost ni; ker pa se je zadnje mesece ogromno naredilo, so zdaj mnogi delavci odšli na dela, ki niso tako vidna, ki pa jih je treba prav tako dovršiti. Zato bo pomembno prostovoljcev frontovcev še potrebna. Na vsak način pa bo treba ustvariti pregled storjenega dela in upeljati redno evidenco.

V diskusiji so občerniki poudarili, da je MO OF dejansko v zadregu, ker ne ve — navzile obilice opravljenega dela — koga naj bi prijavilo kot najboljšega v tem obsežnem delovnem poletu. Skromnost tu ni na mestu, prej moramo govoriti o resni organizacijski pomanjklivosti, ker še nismo uspeli ustvariti tekočega in točnega pregleda, kaj, kje, kdo in koliko smo naredili! Razpravljali so o predavanjih pred VI. kongresom o aktivizaciji za volitve, o zaostali članarini itd., ter sprejeli sklepe za delo v oktobru.

na vprašanja komunalnega gospodarjenja, davčne politike in ostalih vprašanj s področja dela ljudske oblasti, pri kateri se mora Partija v okraju še boriti za popolno uveljavljanje voljenih organov. OK KPS v Novem mestu je dajal pravilno linijo in pomoč navostanovljenim občinskim komitejem ter jih usposablja za samostojno politično delo. Resna slabost mnogih komunistov je zanemarjanje študija in osebnega izobraževanja, kar vodi do capljanja za množicami in pri mnogih tovariših tudi do starega, prakticističnega načina

Martin Zugelj, dosedanji sekretar OK KPS odhaja te dni na novo službeno mesto v Črnomelj

dela. V letošnjem letu pa je partijska organizacija v okraju kljub raznim pomanjklivostim naredila dober korak naprej v izgradnji lika komunista, v borbi proti mlačnosti v partijskih vrstah, proti vplivom klera in malomeščančev. Borba proti reakciji se je resno zaostrila, intenzivnejše in plodnejše pa je postalo tudi vse ostalo delo na gospodarskem in kulturno-prosvetnem področju. Ogromno so pripomogli k učvrstitvi partijskih vrst odprti partijski sestanki, ki so še bolj približali komuniste ljudskim množicam in krepko pomagali v borbi proti birokratizmu. Partijske organizacije so posvetile premalo pozornosti frontni, mladinski in ženski organizaciji.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Obvezno zatiranje plevla v kočevskem okraju

Okrajni ljudski odbor v Kočevju je izdal odlok o obveznem zatiranju plevla. Po tem odloku morajo vsi lastniki zemljišč opleti njive osata, rogovičeka, predence in očistiti travnike travniške zlatice, lapuha, divje repice in drugega plevla. Oni lastniki, ki ne bi upoštevali tega odloka, bodo plačali denarno kazen.

VISOKO PRIZNANJE MLADINI JURKE VASI

V obsežnih pripravah na praznik 10. obletnice ustanovitve naših prvih brigad je mladina dolenjskih okrajev pokazala svojo ljubezen do naših partizanov. Z vrsto lepih proslav in prireditvev je počastila to zgodovinsko obletnico, obiskala je znamenite kraje iz let NOB in se temeljito pripravila za obisk Dolenjskih Toplic. Prav posebno temeljito so bile priprave mladine v Jurki vasi, ki je povezala vse svoje delo s pripravami počastitve VI. kongresa KPJ. Osrednja skrb mladinskega aktiv v Jurki vasi je bila v septembru — pa tudi že prej — čimbolj približati Partijo mladini in jo seznaniti z njeno zgodovino in borbo med NOV in v času izgradnje socializma. Zato je na mladinskih sestankih v Jurki vasi živahno kot malokje v bližini! Mladina prijela izlete, sodeluje v delu raznih društev, uredila si je igrišče za odbojko, imeli so že deset kulturnih prireditelj in podobno. Skratka, skupno delo je povežalo mladinski aktiv v čvrsto družino, ki pozna svojo pot in ve, kaj je treba delati. Mladine v Jurki vasi nič ne more odvrniti od njenega cilja: pripraviti se za življenje in služiti skupnosti!

Na podlagi poročil o izpolnjenih nalogah in opravljenem delu je Centralni komite Ljudske mladine Slovenije v tekmovanju na

Razpored prostovolnega dela za oktober 1952

1. I. teren 3. oktobra 1952. — petek.
2. Industrija perila MLO N. m. 6. oktobra 1952. — ponedeljek.
3. II. teren 7. oktobra 1952. — torek.
4. OLO in MLO Novo mesto 8. oktobra 1952. — sredo.
5. Okrožno, okrajno sodišče in Okrožno javno tožilstvo N. m. 9. oktobra 1952. — četrtek.
6. DOZ, NB in TIN Novo mesto 10. oktobra 1952. — petek.
7. LIP, VTP, GG Novo mesto 13. oktobra 1952. — ponedeljek.
8. OZZ, ROG, IZBIRA, PREHRANA, Zelenina 14. oktobra 1952. — torek.
9. III. teren 15. oktobra 1952. — sredo.
10. Obrtna podjetja MLO Novo mesto 16. oktobra 1952. — četrtek.
11. IV. teren 17. oktobra 1952. — petek.
12. Invalidi Novo mesto 20. oktobra 1952. — ponedeljek.
13. DES — Gostinci Novo mesto 21. oktobra 1952. — torek.
14. Čevljarstvo MLO Novo mesto 22. oktobra 1952. — sredo.
15. Rog, Izbira, Prehrana, Novo mesto 23. oktobra 1952. — četrtek.

Dolenjski list

bo s 1. novembrom uvedel ne-
zgodno zavarovanje za vse svoje
stalne naročnike.

Vsem stalnim naročnikom Dolenjskega lista sporočamo, da bodo od 1. novembra letos dalje zavarovani za primer smrti zaradi nezgode za

10.000 din.

za primer trajne invalidnosti pa za

20.000 din.

V prvem primeru prejme zavarovano vsoto 10.000 din žena oziroma najbližji sorodnik v družini, v drugem primeru pa prejme naročnik — zavarovane sam na roko 20.000 din. Ponesrečencu se izplača del zavarovane vsote tudi v primeru, da je postal stodostni invalid.

Priporočamo zato vsem bralcem Dolenjskega lista, ki na naš tednik niso stalno naročeni, da si ga takoj naroče. Poleg zanimivega čtiva bodo od 1. novembra dalje imeli še to ugodnost, da bodo v primeru sicer nezaželene nesreče zavarovani. V primeru smrti zaradi nezgode naročnika DOLENJSKEGA LISTA bo naša uprava takoj in brez vsakih odbojtkov izplačala upravičencu zavarovano vsoto. Podrobnejša navodila bomo objavili še v prihodnjih številkah, danes pa vam sporočamo le še to:

Pogoj, da ste zavarovani, je samo ta, da ste redni naročnik DOLENJSKEGA LISTA in da imate poravnano naročnino za tekoči mesec oz. tromesečje.

Vsem, ki kupujete DOLENJSKI LIST v drobni prodaji, svetujemo, da si takoj naročite ta priljubljeni tednik na naslov: Uprava Dolenjskega lista, Novo mesto, poštni predal 33.

Cetrtletna naročnina je samo 100 dinarjev. Pošljite nam naslovene znanec in prijateljev, ki našega tednika še nimajo, da jim ga pošljemo brezplačno na ogled!

Vožnja z železnico bo cenejša

Strokovnjaki pri Glavni direkciji železnice so izdelali načrt za znižanje voznin za osebna potovanja in za prevoz blaga. Nove nižje cene bi veljale od 1. januarja 1953 dalje. Pri pocenitvi železniških prevozov bodo zlasti upoštevana potovanja na daljše proge in prevozi blaga raznih surovin, za katere veljajo zdaj razmeroma visoke prevozne cene. Odstotek znižanja še ni določen, ker mora biti skladen s tožadavnimi določbami družbenega načrta za prihodnje leto. Vsekakor bo ta pocenitev ugodno vplivala na cene kmetijskih pridelkov in industrijskih proizvodov. Zaradi znižanja železniške voznine se bo povečal potniški promet in tudi kmetje iz oddaljenih vasi bodo lahko na trg pošiljali svoje pridelke po konkurenčnih cenah.

ŠE DANES

bom plačal zaostalo naročnino za DOLENJSKI LIST, da bom brezplačno zavarovan za primer smrti ali invalidnosti vsled nezgode.

OB RAZVALINAH ŽUŽEMBERKA

Po obsodbi idejnih pobudnikov in organizatorjev bele garde v Suhi krajin.

Suha krajina bo imela v zgodovini našega naroda svoje posebno mesto. Zapisana bo kot najbolj krvav predel bratovornega klanja v času NOB, kot pozorišče, kjer se je najbolj proslavila z grozodejstvi nad lastnimi ljudmi izdajalska in zločinska svojat Legije smrti in bele garde. Tu so pobrali najvišji cerkveni poglavarji katoliške cerkve na Slovenskem pod vodstvom vojnega zločince, pobelega škofa Rožmana, največjo krivavo žetev. V Suhi krajinji je »svojskojedi« škof dobil po zaslugi svojih župnikov in kaplanov največ gorečih borcev in bork za stvar »svete« katoliške cerkve in večnega Rima, za vdano službo fašističnim okupatorjem. Tu so desetletja samozvani »božji namestniki« Gnidovec, Podlipnik, Jenko, Mali, Horvat in drugi vcepili preprostem suhokrajinskemu človeku v glavo pokorščino, ga strašili s peklom in z vicami, mu tiščali pod nos skorjo črne kruha, hkrati pa obljubljali pogočo na »onem svetu«. Namesto v narodnem duhu so ti gospodje vzgajali ljudstvo v verskem fanatizmu, slepem sovraštvu do vsega naprednega in v mrščastu srednjega veka.

Suha krajina nazivlje temu ni imela samo z verskim fanatizmom zastrupljenih ljudi. Tudi napredno misleči ljudi ni manjkalo že dolgo pred vojno, posebno pa ne, ko je prišla okupacija. Osvobodilna fronta je našla takoj v začetku obilo pristašev med revnim in vedno izkoriščanim suhokrajinskim prebivalstvom, ki so že leta 1941 razumeli klic zasuženje in na smrt obsojene domovine. Toda prav ti poštenji ljudje, ki so že pred vojno spoznali zločinsko zapeljivanje duhovščine in ki so si pred in med vojno upali misliti v Suhi krajinji z lastno pravico, prav ti ljudje so dali največji krvni davek. Najbolj so bili izpostavljeni besni, padeštem pred novomeškim okrožnim sodiščem je pokazala znova, zakaj je bilo prelite največ bratovske krvi in povzročene največ škode, gorja in trpljenja prav v Suhi krajinji. Vse, kar je zagrešila Legija smrti in bela garda z domobranstvom vred v izmučeni Suhi krajinji, je le naravna posledica vzgoje dolgi desetletji, vzgoje, ki so jo imeli v zakupu dekani, župniki in kaplani, politični oblastni stremuži-režimarji, med vojno pa zvesti hlapci fašistov, zakleti sovražniki napredka in ljudski sovražniki — z dekanom Karlom Gnidovcem na čelu.

Najbližji so bili tudi najbolj zvesti...

Dekana Gnidovca in njegovo življenje smo našim bralcem opisali v vrsti podlistkov letos junija in avgusta. Kdor je pošten in ne skriva oči pred resnico, je lahko spoznal — če tega že ni morda vedel prej — v njih žužemberškega dekana brez tiste zlagane krinke svetosti, ki je dajala Gnidovcu v obeh preprosti, pobožnih Suhokranjcev podobo poštenega, le za božjo čast vnetega moža z lilijo v rokah... Ozmro se danes na ljudi, ki so živeli in delali z Gnidovcem v Suhi krajinji za zmago beglega cesarstva in za smrt vseh onih, ki so se v resnici borili za svoj narod in njegovo bodočnost.

Gnidovec je pri svojem »vzgojencu« delu pred in med zadnjo vojno uporabljal predvsem za vohunstvo in izdajstvo najbolj primerne organizacije, kot so bile tudi v Žužemberku Marijina družba, Apostolstvo katoliških mož in druge klerikalne »verske« organizacije. Vse, ki se tej »vzgoji« niso podredili, je besno preganjal, rad pa je imel verne ovčice, kot so bili na primer čevljar Mirko Stupica, organist Jože Mišmaš, bivši žandar Franc Gnidovec in vrsta drugih, poznejših vojniških zločincev, ki jih je že doletela zaslužena kazen za narodno izdajstvo ali pa so pobegnili pred pravično ljudsko sodbo.

Nikar ne pozabimo, da so vsi belogardistični kadri izšli prav iz teh »verskih« organizacij. Nihče izmed njih ni bil obtožen in sojen morda zaradi pripadnosti tem organizacijam — temveč sleherni le za zločinska dela, ki jih je počenjal proti svojemu ljudstvu.

Vsa leta po končani vojni so Gnidovčevi preostali zvesti sodelavci, ki so se z njim vred potuhnilli in spretno skrivali svoje zločine iz NOB, mislili, da bo vse, kar so počenjali, ostalo v grobovih z njihovimi žrtvami vred. Znašli pa so se s svoji mučiteljem in vodnikom vred na zatožni klopi.

*Ime Franca Gnidovca je bilo med prvimi v sodnih spisih na procesu. Včasih je bil orožnik, potem pa se je priženil na večje posestvo na Ajdovcu. Kmalu po okupaciji se je odločil za vstop v Legijo smrti, pomagal pri njeni organizaciji na Ajdovcu, kjer je to »versko zadevo« vodil župnik Malik. In postal kmalu najhujši priganjač Legije. Može in fante je z grožnjami sili v zločinske vrste Legije. Ob likvidaciji izdajalca župana Vidriha na Ajdovcu je sodeloval v aretacijah talcev. Ovaduštvo je postalo njegova redna zaposlitev. Izdal je med drugim družino Koncek in Zupančič, Mariji Muren pa je v decembru 1942 grozil z bombami in rekel, da je treba vse partizanske simpatizerje pobiti. Med drugimi nasilstvi je sodeloval pri aretaciji Vere Zupančič, ki je bila po njegovi zaslugi odgnana v internacijo. Po jesenski nemški ofenzivi leta 1943 in potem, ko so partizani očistili Ajdovec in okolico bele in fašistične svojati, se je Franc Gnidovec zatekel v Novo mesto, kjer se je zvesto udinjal Nemcem in postal domobranski policist in — župan občine Ajdovce, čeprav ni bil kraljeval le iz Novega mesta... Na bloku v Brsljuno je nekega dne prevzel v Straži aretirano 15-letno Zinko Zaletelj in jo med zmerjanjem gnal v policijske zapore v mesto tako, da se je sam peljal s kolesom, uletnica pa je morala poleg njega teči. Januarja 1944 je kot policist sodeloval v hišni preiskavi pri gostilničarju Peru v Novem mestu na Ljubljanski cesti. Pri tem je Peru podtaknil nekaj ročnih bomb, zaradi česar je bil Per kasneje aretiran in odpeljan v internacijo. Vse priče so na razpravi potrdile Gnidovčevo nasilnost in nesramnost.

Po vojni se je Franc Gnidovec vrnil v ljudski odbor in bil leto dni predsednik, dve leti pa tajnik KLO na Ajdovcu. Seveda je pri tem vneto ščitil večje kmete pri oddajah in davkih in tembolj pritiska lna male.

»Član OF« in ustanovitelj vaških straž

Mirko Stupica, žužemberški čevljar, je bil po lastnem zatrjevanju član OF vse do roške ofenzive. Manjkal pa seveda tudi ni na sestanku na farovškem dvorišču, ko so pripravljali tako imenovano binkoštno mobilizacijo za vaše straže, ki pa je propadla zaradi zavednosti suhokranjskega ljudstva. Gospodje so Stupici precej zapuili — saj je kmalu postal vodnik v Legiji smrti, kasneje pa celo namestnik komandanta hlapčevske vojske v Žužemberku. Kakor Franc Gnidovec,

tako je tudi Mirko Stupica vneto pomagal fašistom pri aretacijah poštenih Slovencev, vodil skupine izdajalcev na domove naših ljudi itd. Z Gnidovcem sta sodelovala pri italijanskem pohodu na Frato, kjer sta pomagala požigati in izropati partizansko skladišče. S svojim oddelkom je Stupica tudi napadel kolono partizanskih ranjencev pri Jami nad Dvorom. »Kristusovi borce«, kakor so se zločinci v Legiji smrti radi imenovali, so najprej spustili partizansko izvidnico naprej, napadli pa z bombami vozove z ranjenci in jih več zverinski pobili. Stupica je hotel sodnikom na razpravi to seveda utajiti, razkrinkali pa so ga sami legisti-soobtoženci. Stupica se je tudi postavil s komandantstvom bele garde v Brsljuno. Ob neki priliki je ujel neznan partizanko in Viktorja Jarca, ki je bil takrat ubit. Zločin na zločin — tako je bilo življenje legionarja, Kristusovega borca in belega morilca Stupice.

Na razpravi navzoči Franček Saje je v Stupici prepoznal zagrizenega belogardista in o njem povedal tole:

»Bilo je ob italijanski kapitulaciji. Na Dvoru sem zvedel, da se je v Žužemberku zbrala večja belogardistična skupina, ki se ni hotela predati. Kot vodja partizanskega oddelka sem pozval komandanta v Žužemberku na razgovor o morebitnem poznejšem sodelovanju. Dobil sem pozitiven odgovor in kmalu je prišel na blok kot zastopnik belih Mirko Stupica in se mi predstavil kot »komandant slovenske vojske«, čeprav je nosil na kapi še mrtvaško glavo. Na njegovo prigovarjanje smo šli trije kot parlamentarci na razgovore v Žužemberk na belogardistično komando. Tu so bili toliko časa zavlačevali razgovore, dokler se ni vrnil njihov kurir iz turjaške smeri. Takrat so razgovore ustavili in nam izjavili, da smo njihovi talci, dokler se ne vrne bela patrola, ki je šla proti Dvoru. Grozilo so nam z vsem mogočim in nam pripovedovali, kaj vse so počeli z ujetimi partizani do takrat: rezali so jim nosove in počenjali nečloveška grozodejstva. Najbolj surov in divji je bil Stupica. Po večurnem strahovanju so pod vtisom vesti, da se patrolja vrača, nekoliko popustili, nakar smo se hitro z zvijačo umaknili iz Žužemberka, beli pa so odhiteli, da se vržejo v naročje novemu okupatorju.«

Stupica je na razpravi priznal to srečanje v letu 1943, zmerjanje in nasilstva pa je seveda tajil.

Ovaduštvo in izdajstvo — prva naloga legistov

Zbirka zločincev bele garde na Slovenskem brez organistov in mežnarjev ne bi bila popolna. Organist Jože Mišmaš je bil seveda tudi med ustanovnimi člani Legije na Ajdovcu, saj se po delu in mišljenju ni razlikoval od svojega gospodarja župnika Malija. Pridno je nosil Italijanom v Žužemberk poročila o partizanskih simpatizerjih in dobival za to običajno od fašističnega komandanta kosilo in pol litra vina... Gostilničarka Pickova se dobro spominja, da so po vsakem Mišmašovem »obisku« Italijanov v Žužemberku kmalu sledile hajke in aretacije naših ljudi. Sam komandant Italijanov ji je nekoč izjavil, da se mu »izplača dati Mišmašu kosilo in vino, ker zve od njega vse, kar želi...« Za tri izdane partizanske družine mu je sam plačal v gostilni pečenko in pol litra. Sicer pa je Franc Gnidovec pred sodiščem povedal, da je bila prva naloga vsakega legista — izdajstvo naših ljudi.

Mišmaš se je v svojem delu dobro izuril. Odlikoval se je poleg tega s siljenjem ljudi v Legijo. Ob osvoboditvi je zbežal na Koroško, odkoder pa so ga Angleži poslali nazaj. Zaradi sodelovanja z belo gardo je bil obsojen na šest mesecev zapora, pozneje pa pomiloščen. Seveda so njegovi zločinski prišli šele v zadnjih mesecih na svetlo, pa še sedaj prav gotovo ne vsi!

Ivo Simčič se je tudi zgodaj podal v Legijo. Trdil je, da sta ga v to pripeljala strah pred internacijo in farovška propaganda, postal pa je v Legiji kar kmalu zelo aktiven. Z nekim Mrvarjem sta aretirala v Smihelu pri Žužemberku nekega partizana in ga odpeljala v Zagradec, kjer sta ga predala kaplanu. Oblastno je nastopal pri aretaciji Franca Skufca in ob tej priliki ukradel vojaški plašč. Pri Znidaršiču v Zafari je vodil hišno preiskavo baje zaradi suma skrite puške, ki da jo je skrili Znidaršičev sin. Razbil je večna vrata, ženske in družino ozmerjal s partizanskimi svinjami, Znidaršiča pa tako udaril s puškinim kopitom po vratu, da je le-ta bolehal šest

mesecev. Zelo »junaško« se je vedel ob napadu Gubčeve brigade na žužemberško postojanko, še bolj pa pri napadu na partizansko kolono ranjencev na Jami. Kot borec voda, ki mu je načeloval Stupica, se je udeležil mnogih pohodov in v njih zagrizeno sodeloval.

Župnik gre z gnojnim košem po italijansko orožje...

Gospod Jože Podlipnik, selušumberski župnik, je hotel pred sodniki na tridnevni javni razpravi zaigrati vlogo bečbka, ki se ničesar, pa prav ničesar več iz vojni let »ne spominja«. Nehvaležna vloga se gospodu ni posrečila. Vse do sedaj je župnik Jože Podlipnik hranil v svojem zasebnem arhivu poziv OF katoliških duhovnikov iz začetka leta 1942. Seveda pa se ni ravnal po tem pozivu, temveč je raje zvesto ubogal papeški Rim, in škofa Rožmana. Po navodilih slednjega je s svojimi zvestimi somišljeniki — županom Kastelcem, bivšim trgovcem in občinskim tajnikom Francem Ozimkom in cerkvenim ključarjem Ignacem Trunkljem — začel organizirati vaške straže. Zbral je z župnikom Vodopivcem 112 vaščanov in jih nalagal, da gredo prosti k Italijanom, da ne bi več streljali v vas s topovi, v Žužemberku pa je na italijanski komandi dejansko prošil za orožje, da bi te ljudi oborožil. Ker so ga fašisti poznali kot zvestega somišljenika in pobožnega moža, so mu to obljubili. In res se je župnik Podlipnik s sodelavci kmalu nato podal na Veliko Loko po italijansko orožje za oborožitev vaških straž in borbo proti lastnemu ljudstvu. Toda tudi takrat je moral goljufati lastne ljudi — po orožje se je odpeljal z gnojnim košem, da bi prevaral vaščane...

Iz vaške straže je kmalu zrasla Legija smrti, ki ima v Selih-Sumberku na vesti številne zločine, prav tako pa v tamkajšnji okolici. Župnik Podlipnik, ki je med vojni gostoljubno dajal streho Italijanom in domobrancem, sedaj ni imel prostora za stanovanje uslužbenke kmetijske zadruge. Odločbe KLO so bile zanj nezakonita dejanja, zakon o razlastitvi cerkvene zemlje pa je zanj zločin naše ljudske skupščine... Davke in javne dajatve je imenoval ropanje, govoril pa je tudi, da ta oblast ne bo trajna, in ji je zvesto napovedoval skorajšnji konec. V klevetah gospod župnik ni brzdal svojega dolgega jezika in hudobnih želja, prav nič pa ni bil z njimi podoben božjemu služabniku in zastopniku poklica, katerega suknjo je nevređen nosil...

Gnidovčeva in Podlipnikova vzgoja sta rodili lovce na partizanske glave

Poleti 1942 je komandant fašističnih Črnih srajc v Žužemberku poročal svoje nadrejeni komandi, da je »našel pri višji duhovščini v Žužemberku popolno lojalnost in pripravljenost za sodelovanje ter si od tega veliko obeta«. Veselje fašističnega komandanta ni bilo brez osnove. Italijanski oficir je bil ponosen na svoje zaveznike v posvečenih črnih oblekah. Poleg tega, da so mu njegove verne ovčice prinašale na ušesa tople novice o pristaših NOV, pa je fašist našel v njihovih vrstah tudi še narodne izdajalce, aktivne pomagače italijanskim in nemškim zločincem, v njihovih vrstah je poiskal tuje bratomorilce in krvnike lastnega naroda.

Po roki ofenzivi so šli v gozd pri Selih-Sumberku Janez Kocjančič, Janez Hočevnar in Franc Zaletelj. Iz gozda je prišel partizan in jih prosil, če imajo kaj za jesti. Vsi trije so se med seboj hitro zmenili z očmi in planili na partizana, mu odzeli bombo, ga zvezali in odgnali k Italijanom v Sela-Sumberk. Lovci na partizanske glave so opravili okupatorjevo naročilo...

Ignac Trunkelj, cerkveni ključar, je še pred svojim vstopom v Legijo ujel z dvema somišljenikoma tri partizane in jih zvezane odgnal Italijanom v Zagorico, kjer so jih naslednji dan ustrelili. Pred fašisti se je Trunkelj še sam pohvalil: »To akcijo sem pa jaz organiziral!« Izpit za okupatorjevega pomagača je bil položen, gospodov žegen iz farovža pa je Trunklja spremljal na njegovih nadaljnjih poteh.

Janez Kocjančič je odkrito priznal, da je zvezal ujetega partizana in ga predal Italijanom, trdil pa je, da je napravil to zato, ker je moral dati prejšnji dan nekaj hrane partizanom. Zaletelj pa se je izgovarjal s tem, da sam sicer partizana ni mogel zvezati, pač pa se je z dejanjem popolnoma strinjal.

Za 100 lir so prodali partizana

V gostilno Orel v Malih Rebercah pri Zagradcu je v septembru 1942 prišel nič hudega sluteči partizan Peček iz Stične. Izpil je nekaj kozarcev vina in hotel nadaljevati pot v gozd, v tem pa so pridrveli v gostilno Jože Rutar, Ignac Bradač, pozneje pa še Jože Struna. Partizana so zgrabili in ga hoteli odgnati v Zagradec. Ko jim je le-ta med potjo hotel uiti, so ga pobili z motiko na tla, še prej pa vrgli za njim ročno bombo. Nato so ga vsega krvavega zvezali in ga med pretepanjem odpeljali v Zagradec, kjer so ga vpričo tamkajšnjega kaplana izročili Italijanom. Kaplan pa jih je povabil, naj dvignejo nagrado, nakar so res dobili od Italijanov 100 lir in jih družno zapili. Bradač, ki je prišel k delitvi malo kasneje kot pajdaša, se

je odločno potegnil za svoj delež, ki »da ga je pošteno zaslužil!« Rutar je še že zaprtega partizana zmerjal, ki se ga Italijani takoj nato ustrelili. Rutar je na razpravi zatrjeval, da je Bradač aretiral partizana v imenu italijanske komande. Vsi trije zločinci so poizkušali valiti krivdo drug na drugega — in so še enkrat pokazali svojo strahopetno in podlo nrav.

Taka in podobna je tudi zločinska pot ostalih obtožencev. Vseskozi omadeževana z bratsko krvjo, polna najpodeljšega izdajstva, vohunstva, ropov, aretacij najbližjih sosedov in znancev, nasilstev, odgonov v internacijo, pomoči okupatorjem v uničevanju naših ljudi, njihovega premoženja in še in še — naštevavanje se vrsti v nedogled. Vsa ta dela pa so bila blagoslovljena od gospodov v farovžih, vse je bilo namenjeno za »večjo čast božjo in zmago Kristusove vojske«, za udržitve posvetne oblasti in blagostanja pobudnikov vsega gorja in zla v Suhi krajinji in drugod. Posledice vzgoje v Apostolstvu katoliških mož, v Marijini družbi itd. so bile strašne; bile so in so še vidne po vseh Suhi krajinji. Gnidovec in njegova kompanija je imela v teh cerkvenih organizacijah izvor zvestih pomočnikov, »dobro vzgojenih« (dejansko pa poneumljenih) članov in članic Marijine družbe in ostalih verskih družb.

Več kot 50 zaslišanih prič je na razpravi pripovedovalo krvavo in grozno zgodbo bratovornega klanja v Suhi krajinji, pričalo o neizmernem sovraštvu dekana Gnidovca in ostalih soobtožencev do vsega naprednega, o sovraštvu, ki ni prenehalo tudi po končani vojni in ki je povzročilo na stotine človeških žrtev v Suhi krajinji, požige celih vasi, internacijo za več kakor 200 prebivalcev in podobno. Priče so pripovedovale o veliki zablodi dela prebivalcev Suhe krajine, ki so ga zakrivil Gnidovec in njegovi sodelavci, govorile so o verski nestrpnosti in zagrizenosti vernih — in preveč vernih — zapeljancev.

Se besedo, dve o kaplanu Vinku Segi, ki je po osvoboditvi z Gnidovcem vred pokazal, da hoče brez pomiselnja zvesto izpolnjevati vsa navodila Vatikana. Dekan in njegov kaplan sta izpolnjevala navodila škofovega namestnika Antona Vovka, da je treba »za vero doprinesati tudi herojska dejanja in žrtve«. V pridigah sta oba prikazovala ljudsko oblast kot začasno pojavo in kot organ, ki na vsakem koraku zatira vero in preganja duhovnike, baje samo zaradi izvrševanja cerkvenih opravil. Ker nista upoštevala zakonitih predpisov, sta bila oba žužemberška duhovnika v resnici nekajkrat upravno kaznovana z manjšimi kaznimi. To pa sta smatrala — za preganjanje vere. V svojem pismu Vinku Gostiš, župniku na Planini pri Rakeku, je Gnidovec letos 2. januarja pisal, da sta bila s kaplanom spet upravno kaznovana samo zato, ker »je hotela oblast doseči, da bi bili verniki čez cerkvene praznike brez duhovnikov. To sta preprečila, ker sta se pritožila, čeprav naprej vesta, da pritožba ne bo ugodno rešena«. Pri cerkvenih obredih sta javno molila za pobelega škofa Rožmana, čeprav sta oba vedela, da je velik vojni zločinec in krivec nešteti zločinov nad našim ljudstvom. To ju seveda ni motilo, saj mu je Gnidovec po dejanjih zelo podelen, kaplan Segi pa je še danes pripravljen izpolniti vsako Rožmanovo, papeško-rimsko in škofijsko zapoved. Več mu je tajuna in ukaz rimskih gospodov kakor blagor ljudstva, iz katerega je izšel. Gnidovec je celo na sami razpravi zatrjeval, da je »imel škof Rožman velike težave, da je velik revež in da on, žužemberški dekan, ne verjame, da bi Vatikani vodil sovražno politiko proti novi Jugoslaviji...«

Proces zoper Gnidovca in soobtožene nam je mnogo pokazal. Ni le razkrinkal samo konkretne zločine in zločince. Pokazal nam je — posebno pa so to potrdile razne govorice v Suhi krajinji po zaključnem poteku in sodbah — da nekateri preprosti ljudje v Suhi krajinji še vedno ne razumejo pomena narodnoosvobodilne borbe in ne protirevolucionarnega, v bistvu protiljudskega delovanja teh »svetih mož« in drugih posameznih ničvrednežev ter pijavk, ki so sedeli tokrat na zatožnih klopih. Proces je pokazal, da preneka-teri suhokranjski človek še vedno ne razume bistva naše ljudske oblasti in vsega tega, kar ta ljudska oblast prinaša s seboj: vseh pravic in dolžnosti človeka do te svoje oblasti in spet: pravic in dolžnosti oblasti do našega človeka, do ljudstva, iz katerega je izšla. Na ljudsko oblast gledajo mnogi suhokranjski ljudje tako kot na vsako drugo oblast: tu je za pobiranje davkov, pa še za kakšna potrdila, kaj več pa že skoraj ne vidijo v njej.

Po procesu se človeku nujno vsiljuje vprašanje: zakaj ljudje ne povedo stvari, ki jih vedo? Zakaj smo šele po sedmih letih lahko šli na dokazovanje? Koga se bojijo ljudje v Suhi krajinji?

Da ni tako, kot bi v Suhi krajinji morali biti, je vzrok bržkone v nedoslednosti organov oblasti, organov Partije in organov Fronte v suhokranjskem predelu, krivdo za to pa je treba iskati tudi v nedoslednosti nadrejenih organov. Ljudje v Suhi krajinji so prepričani sami sebi. V Žužemberk še priteče vpliv okrajnih vodstev, suhokranjska planota pa živi svoje življenje, odmaknjeno od naše stvarnosti. V oblasti vidijo ljudje dejansko samo aparat za plačevanje davkov. Tako je bilo pod

KLO, kaj bistveno novega pa doslej tudi nove občine še niso naredile v Suhi krajinji. Priznajmo, da je bila marsikatera klica naše demokratičnosti prav Suhi krajinji po krivdi lokalnih organov in slabih aktivistov zamorjena. Zato je lahko dekan Gnidovec sejal svoje seme tudi dandanes in ne samo v letih NOB, danes seveda bolj prefinjeno in na nov način, sejal pa ga je!

Čas je in dolžnost, da povemo Suhokranjčanom: spametovati se morate, vsi tisti, ki še vedno mislite le po starem! Odpraviti je treba vse moreče stvari, pa tudi ljudi, ki so dopuščali ali dopuščajo, da razni Gnidovci in drugi sovražniki šarjijo med našim ljudstvom in ga še vedno drže v zaostalosti in nevednosti.

Gnidovčev primer in obsodba zločincev-soobtožencev pa je hkrati oster opomin vsem sovražnikom, da ne bo nihče nekaznovano ribaril v kalnem v novi Jugoslaviji! Izrečene kazni so bile res ostre! Niso pa bile izrečene zato, ker bi se morda s temi kaznimi lahko kar koli, kar je mrtvo in uničeno, popravilo ali vrnilo. Ne; hiše ne bodo same zrasle iz pogorišč, novih življenj kazni ne bodo ustvarile. Lahko bi bilo izrečenih še nič koliko smrtnih kazni, našim materam ne bomo mogli nikoli zaceliti srčnih ran! Nihče in nič več ne more obuditi padlih partizanov in tudi ne tistih zapeljanih belogardistov in domobrancev, katerih življenja so na vesti župnikov in kaplanov, ki so jih poslali v bratovorno borbo. Te kazni naj pokažejo, da še čutim vse to, kar smo čutili med vojno. Prav to smo danes komunisti in člani Osvobodilne fronte, kar smo bili takrat! Le to je novo, da so nove naloge. Ki so pred nami: izgraditev socializma v naši domovini! Izrečene kazni niso izraz maščevanja. Če bi se hoteli Gnidovcu maščevati za njegove zločine — tako namreč govore zlonamerno nekateri ljudje po procesu v Suhi krajinji, nekateri pa to nepoučeni za njimi ponavljajo — potem bi morali Gnidovcu vzeti sto življenj in ne le enega, sramotno žalostnega. Izrečene kazni naj služijo vzgojnemu cilju: nikdar več naj nihče ne vzdigne roke nad ljudstvo, iz katerega je izšel!

In če bo komu izmed obsojencev morda kazen znižana — povejmo tudi to Suhokranjcem v lice — mu ne bo znižana zato, ker bi to s svojim delom ali osebnostjo zaslužil. To bo le dokaz, da je ljudska oblast dovolj močna, da ne potrebuje prelivanja krvi, nikakor pa ne bo dokaz, da krivda posameznikov ni tako velika! Vse na razpravi tožene, dokazane in sprožene stvari so le delček vseh tistih dogodkov, ki jih je bilo po tolikih letih mogoče osvetliti in s pravne plati dokazati! Teža krivde skoraj vseh obtožencev pa je tako velika, da bi večina izmed njih ob vprašanju, kaj kdo zaslužil, skoraj ne potegnili manjše kazni od smrtne.

Postavlja se vprašanje, ali ljudje v Suhi krajinji za vse te zločine vedo ali ne? Prav gotovo da vedo! Sami so preživljali strahote belega divjanja. Res pa je, da nekateri ne marajo vedeti vsega tega, kar je bilo in o čemer je govoril tridnevni proces v Novem mestu. Pokazalo se je, da celo nekatere priče niso marale vsega vedeti. Primer Orlove je potrdil, da so ljudje, ki še vedno nočejo vsega povedati, kar vedo! Proces je pokazal, da ljudje v Suhi krajinji dejansko še marsikaj vedo, pa tega nočejo povedati. So ljudje, ki še vedno pravijo:

»Če bi jaz povedal, kar vem, bi bilo marsikaj drugače...« Res je, marsikaj bi bilo že drugače. Predvsem bi bilo drugače to, da ne bi bilo več takih pogajav, da so se vse doslej nekaznovani sprehajali med poštenimi ljudmi posamezniki-zločinci!

Smatramo, da je v Suhi krajinji — čeprav je še marsikaj žalostnega — vendarle dovolj poštenih in napredno mislečih ljudi, ki bodo znali odstraniti te boleče rane in počistiti gnojnico, ki se še zlija po Suhi krajinji, pa tudi pomesti s tistimi, ki omogočajo, da tak gnoj še vedno ni počiščen.

Eno mora biti slehernemu poštenemu Suhokranjcu ob vsem povedanem vedno pred očmi: kdor se bo boril za pravico in resnico, se mu ni treba ničesar bati! Pri nas zmagujeta resnica in poštenje!

Proces, ki je za nami, pa naj bo končno tudi oster opomin vsem prišepetovalcem iz vseh strani! Največjo uslugo jim napravimo z nasvetom, naj namesto obrekovanja in širjenja lažnih govoric raje temeljito obdelajo svoja polja in njive, suhokranjske tercijalke pa naj pošteno operajo svoje kikle in hišne pragove. Bolj bodo s tem koristile svojim družinam in sebi, kakor pa da otresajo dolge jezike in širijo nezadovoljstvo.

Vse, kar je bilo in je še boleče v Suhi krajinji, pa je treba dosledno odstranjevati samo po eni poti: z nenehnim, vztrajnim in pridnim delom, s hitrejšim dviganjem naprednejšega gospodarstva, hkrati pa s hitrim, množičnim kulturno-prosvetnim dviganjem Suhe krajine, z rastjo in utrjevanjem narodnostno-politične zavesti tega predele naše domovine.

Za svoje zdravje pijte redno

RADENSKO

ali

ROGAŠKO

vsako proti raznim boleznim, ki so navedene na etiketi vsake steklenice

IZ NAŠIH KRAJEV

NASTOP PRELOČANOV V ČRNOMLJU

V okviru počastitve desete obletnice ustanovitve prvih slovenskih brigad smo imeli v Črnomlju več kulturnih prireditev. Partizansko lutkovno gledališče je imelo tri predstave, ki so bile nad vse dobro obiskane, nastopil je tudi invalidski pevski zbor, katerega Črnomljalci dobro poznajo še iz časa NOB, člani partizanskega Narodnega gledališča pa so se nam spet predstavili z Borovimi »Razstirganci«.

Stane Starešinič, vodja preloške kulturne skupine

Nepozaben vtis pa je na vse obiskovalce napravil tudi nastop kulturne skupine iz Preloke, ki jo je vodil tovariš Stane Starešinič, član Slovenskega narodnega gledališča v Trstu. Ob godbi domačih tamburšev in harmonike so s fantje in dekleta plesali belokranjske, koroske in druge slovenske in hrvaške plesne. Zapeli so tudi več narodnih in domačih pesmi. Pel je tudi baritonist Stane Starešinič.

Nastop mladega Preločanov je navdušil Črnomljalce in so bili deželi hvaležnega priznanja, kot ga zlepa ni bil nobeden. Več točk spreda so morali ponoviti, posebno Stanešinič je moral ponoviti vsako pesem. Ze v dnevnem časopisu je pisalo o delu in talentu mladega Belokranjca. Je sin revnih staršev. Oče je odšel pred vojno kot delavec v Kanado, mati pa je sama pridelivala pet otrok. Stane, ki je bil zelo nadarjen, bi šel rad v visje šole, pa ni bilo za to sredstev. Med vojno je z bratoma odšel v partizane, po končani vojni pa se je vpisal na igralno akademijo, ki jo je uspešno končal in obenem napravil izpit čez vseh 8 gimnazij. Po končani šoli je odšel k Slovenskemu gledališču, kjer je še danes. Letni dopust je preživel v domačem kraju, toda ne v brezdelju. Njegovi nastopi na Hrvaškem, v Beli krajini, v garniziji JLA v Črnomlju in gimnaziji pričajo o uspehu.

ki ga je imel pri svojih učencih v domači vasi. Njemu in ostalim se zahvaljujemo za lep, toplec domač večer. Veseli bomo, če nas še kdaj obiščejo!

Ob tej priliki pa moramo ostro grajati, da oder v Črnomlju ni bil pripravljen za nastop. Ko bi se prireditev že morala pričeti, so elektriciarji šele pripravljali luči, oder pa sploh še ni bil okrašen. Zaradi tako neodgovorne malomarnosti se je nastop zakasnil za celo uro, mladi kulturniki pa so morali toliko pozneje v oddaljeno Preloko.

Dolenjske toplice

Dolenjske Toplice dobivajo po veličastni proslavi spet svoje običajno lice. Zastave, ki so pozdravljale drage goste, so se že skri- le. Tudi zelenje so po večini že spravili s poslopji. Paviljone in vse naprave na veseli- nem prostoru so podrli, les pa, katerega so porabili na stotine kubičnih metrov, tudi že odvažajo. Že ves teden marljivo delavci hitijo, da bo čimprej vse popravljeno. Kotle in brizgarilnike, v katerih so kuhali hrano za udeležence, predajajo intendantom, mnogo pa so jih pokupili domačini, ker je cena precej nizka.

Kopalščé gostje in invalidi so spet za- sedli vse sobe, ki so bile ob proslavi oddane udeležencem. Mnogi gostje, ki spet prihaja- jo iz zdravilišča, pa so nemalo razočarani, ker jih v Straži ne čaka niti avtobus, niti dovolj razpoložljiva konjska vprega, tako da so primorani čakati v Straži tudi 1 uro, da se vrne voz iz Toplice, ali pa morajo iti 1 km peš. Zalostno je dejstvo, da tako važno priznajo zdravilišče ne zasluži toliko po- zornosti, da bi vendar že dobilo primerno prevozno sredstvo. Nujno potrebna bi bila avtobusna zveza z Novim mestom in postajo v Straži.

Veličastni dnevi proslave 10-letnice usta- novitve slovenskih brigad so sicer za nami, vendar vtisi tega velikega praznika, ki ga je slavila vsa Slovenija in Jugoslavija, ne bodo tako kmalu pozabljeni. Na tej proslavi se je ponovno pokazalo, kako plitke in ne- smiselne so besede naših nasprotnikov, ki so preprostu ljudstvu govorili, da je le »go-

spodov« beseda prava. Prav na tej proslavi smo videli, da se naše ljudstvo vedno bolj oklepa svojih voditeljev, ki ga vodijo v lep- so in boljše bodočnost. Kdor je opazoval vse priprave za sprejem dragih gostov in olep- šanje Toplice in vseh okoliških vasi, ta mora z zadovoljstvom priznati, da je bilo vse ljudstvo v resnici radostno in se je zavedno pripravljalo na ta veliki praznik.

Prireditev sama in primeren prostor, ki so ga prireditelji znali tako skrbno izbrati in uporabiti, je pokazala, da so v Dolenjskih Toplicah za tako veliko manifestacijo res posrečeni prostori, kakršne bi dobili malokje. Dolenjske Toplice so še vedno pod vi- som nepozabnih slavnostnih dni. Spominjajo pa se tudi borbi, ki so v letu 1942 in zlasti pozimi 1945 v velikem snegu bile prav na tem kraju, kjer je bila sedaj ta veličastna proslava. D. G.

LUDVIK FUX

Na prvi jesenski dan je v zgodnjih jutranjih urah v svojem 81. letu umrl v Metliki živnozdravnik L. Ludvik Fux. Res je bil pokojni zadnje tedne precej bolan, vendar je njegova neprilika v smrti močno pre- tresla številne njegove prijatelje in znance.

Na prvi jesenski dan je v zgodnjih jutranjih urah v svojem 81. letu umrl v Metliki živnozdravnik L. Ludvik Fux. Res je bil pokojni zadnje tedne precej bolan, vendar je njegova neprilika v smrti močno pre- tresla številne njegove prijatelje in znance. Fux je bil rojen v Metliki, kjer je tudi umrl. Bil je zdravnik, ki je deloval v Metliki in v drugih krajih. Bil je tudi pisatelj, ki je napisal več knjig. Bil je tudi strokovnjak, ki je deloval v različnih strokovnih ustanovah. Bil je tudi človek, ki je bil zelo priljubljen in spoštovan.

Pokojni je bil doma iz znane Fuxove družine v Metliki. Po dovršeni gimnaziji v Novem mestu je šel študirati veterino na Dunaj, ko pa mu je bil kot zavednemu slovenskemu študentu visokošolski študij onemogočen. Je odšel na univerzo v Brno in od tam na Poljsko v Lvov, kjer je diplomiral. Predvojni protiljudski režim ga je iz Be- le krajine pregnal v Makedonijo, od koder pa se je spet vrnil v Metliko, ki je odšel ni več zapustil. V rodnem mestu je deloval v raznih naprednih društvih, zlasti pa si je v obdobju razkoračnega društva pridobil mnogo zaslug za Metliko. V narodno- osvobodilni vojni je nadzoroval in skrbel za štiri partizanske veterinarske postaje in s svojim znanjem vsepovsod neutrudno pomagal.

Naj bo blagumu možu med Belokranjci ohranjen lep spomin!

Sinji vrh

Pred kratkim smo imele žene Sinjega vrha in okolice skupno konferenco AFŽ. Najprej smo si izvolile nov odbor, nato pa se je pogovorilo o delu in pomenu organi- zacije AFŽ v Zvezi žena zadrudnic. V odbor smo izvolile najbolj delavne žene, take, ki so voljne delati in pomagati pri graditvi socializma. Na sestanku so se žene zanimale

MESTNI ODBOR ZVEZE BORCEV NOV — NOVO MESTO

priredi v nedeljo, dne 5. oktobra 1952 ob 9. uri na Glavnem trgu v Novem mestu

veliko javno tombolo

GLAVNI DOBITKI: Sobna oprema (spalnica), vinska preša, kuhinjska oprema, blago za moško obleko, blago za moško obleko, blago za moško obleko, divan, kubični meter desk, štedilnik, par škornjev, blago za žensko obleko, 1000 zidnih opek, 5 kubičnih metrov drv, krušna peč, prašič, prašič, ročni voziček, miza in 4 stoli, par moških gozderjev in nad 300 manjših dobitkov od 200 do 2000 din

Čisti dobiček je namenjen za spomenik žrtvam NOB v Novem mestu

CENA SREČKE JE 50 DIN

Tombola bo ob vsakem vremenu

Protiletalska zaščita in prostovoljno gasilstvo

Dodatno k članku tov. Franja Slemenka, načelnika civilne organizacije PLZ v Novem mestu, ki smo ga objavili v našem tedniku 22. 8. 1952, objavljamo po želji Uprave PLZ Mi- nistrstva za notranje zadeve LRS na- slednje pojasnilo oziroma popravek.

»Dolenjski list« je dne 22. avgusta 1952 ob- javil članek pod naslovom: »Delo in pomen Protiletalske zaščite«, kjer je pisec v pred- zadnjem odstavku popolnoma napačno pri- kazal odnos med protiletalsko zaščito in pro- stovoljnimi gasilstvom.

Očitamo ta odstavke:

»Ker pa imata gasilstvo in organizacija PLZ iste cilje — zaščito civilnega prebiva- lstva pred vojnimi in elementarnimi nesre- čami, je bilo nujno obe organizaciji združiti

tudi za razne gospodarska vprašanja, po- sebno, kako bomo prehranili živino, ko je zaradi hude suše tako malo krme. Tovariška poslovodinja KZ je pojasnila, da se bodo dobili otrobi in tudi krmilna moka. Za nakup nujno potrebne krme je na razpolago kredit brez obresti. Treba pa je za prehrano živine izkoristiti vse domače vire, kot so slama, koruznica, repa in krompirjeva cima in podobno. Treba je misliti tudi na kisanje krme.

Veliko je zanimanja za splošno higieno na vasi. Sklenile smo naporiti zaščitno sestro iz Vinice, da nas vsaj enkrat na mesec obišče in nas seznani z najpotreb- nejšimi problemi in ukrepi za splošno hi- gieno. Začele smo tudi že s izobraževalni- tečaji. Tečaj za vlaganje sadja in zelenjav- ni vodil tovariška Dupljinova. V kratkem bomo začeli s prikrojevalnim tečajem, potem pa še z gospodinjstvom. Za oba tečaja se je zavezala tovariška Dupljinova kot vodja tečajev. Prijav je že sedaj preveč. Ker so tečaj pod okriljem splošne kmetijske za- druge, imajo prednost pač zadrudnice.

Slavica Mukavec

v eno. Tako je sedaj tudi gasilstvo v sklopu PLZ.

Prva ugotovitev, lahko rečemo, drži. Za- res imata obe organizaciji alične cilje. Pro- stovoljno gasilstvo čuva imetja in druge materialne dobrine pred uničenjem zaradi požara ali drugih elementarnih nesreč seveda tudi v vojni. Tudi naloga protiletalske za- ščite je čuvati življenja, premoženje ljud- stva zlasti v vojnem času, seveda pa, kot je pisec v citiranem članku pravilno zapisal, tudi v miru.

Štejne naloge pa seveda še ne utemelju- jejo potrebo, da se obe družbeni organizaciji zlijeja v eno in bi bilo popolnoma napačno kar koli govoriti v tem smislu. Prostovoljno gasilstvo je namreč samostojna družbena or- ganizacija s zelo močno tradicijo zlasti pri- nas, ki ga urejajo določeni pravni predpisi, ima samostojno vodstvo od upravnih odbo- rov prostovoljnih gasilskih društev preko okrajnih-mestnih gasilskih zvez do republi- ške gasilske zveze in to svojo družbeno funkcijo v bodoče opravljajo po istih na- čelih kot doslej. Torej je vsako govorjenje o kakem gasilstvu v sklopu PLZ neutemelje- no, odveč in škodljivo. Seveda pa je treba čim več govoriti in pisati o čim tesnejšem sodelovanju obeh družbenih organizacij, ka- terih glavna značilnost — nesebična služba ljudstvu, pa je v resnici skupna.

Da je odnos med obema organizacijama že doslej bil na pravilni bazi, nam dokazu- jejo številne skupne akcije prostovoljnega gasilstva in protiletalske zaščite kot na primer Titova štafeta, javne in interne vaje itd. Prav zato pa ne smemo ostati indife- rentni do takšnih trditelj kot so se verjetno brez slabega namena vrinile v citirano šte- vilko »Dolenjskega lista«.

Ob tej priliki naj povem še to, da naj na našem podežlju prav prostovoljno gas-ilstvo postane tudi nosilec protiletalske za- ščite, kar v primeru vojne bo težanje vsa- gda del PLZ zlasti na gasilski in sanitetni službi.

Iz uprave protiletalske zaščite Ministrstva za notranje zadeve LRS

Ali bomo še dolgo prenašali brezvestnost v novomeški mestni pekarniji?

Ze dalj časa se šušlja po Novem mestu o malomarni postrežbi strank v Mestni pe- karniji, ki ne nudi kupcem takega blaga, kot bi to bilo treba. Niso redki primeri pri- tožb v našem uredništvu, da so ljudje našli v kupljenem kruhu razne predmete in ne- snago, ki spada vse kam drugam prej kot pa v človeško prehrano! Tak primeri ka- žejo, da v pekarniji ne posvečajo potrebne skrbi čistosti. Ni še dolgo tega, ko se je prišla na uredništvo našega lista pritožiti neka novomeška gospodinja, ki je videla pekarskega pomočnika iz mestne pekarnie, kako je prišel v delovni obliki na prag pekarnije na Glavnem trgu, se useknil z dve- ma prstoma preko stopnic, seveda brez žepnega roba, in se vrnil nazaj na delo. Pred dnevi št. 24 je v pekarniji iz šivalnice perila vrnil v pekarnijo vsaka po pol štruce v sredini še surovega, nepečenega kruha. Če v pekarni poznajo soliti testo, enostavno »prebarvajo« kruh s slano vodo in tako packarjijo prodajajo kupcem. Višek malo- marnosti, ki močno smrdi po sobotah, pa je 25. septembra odkrila neka tovarišica iz mestnega matičnega urada, ki je v kup- ljeni žemlji našla zaprčenega polža s hišico vred. Žemljo je kupila v prodajalni kruha na Ljubljanski cesti, ta pa dobiva kruh iz mestne pekarnie.

Skoraj ni verjetno, da bi kot tešnik velika polževa hišica prišla v testo po ne- pazljivosti, če pa je to le dokaz, da moka v pekarni niti ne pregledujejo niti

ne sejejo. Ker je bila hišica s polžem vred tik pod skorjo žemljice, je zelo verjetno, da je le ta malopridnež v pekarni našel potisnil v testo. (Nekaj podobnega nam je pokazala tudi neka tovarišica, ki je kupila kruh v Smihetu; v koščku kruha je bila ženska lasnica iz žice, dolga 6 do 8 cm!)

Vsi ugotovljeni primeri kažejo na skraj- no malomarnost pekov do splošne higiene in čistote ter vpljejo po otrežbi kontroli ni- hovega dela in potrebnih ukrepih, da se take stvari ne bodo ponavljale v nedolgi! Kaj pravi k tem ugotovitvam delovni kolektiv mestne pekarnie? Ali ne misli izboljšati svojega dela, nad katerim se upravičeno zgraža vsak pošten človek?

Z okrajne partijske konference v Novem mestu

Nadaljevanje s prve strani

V vrstah partijskih organizacij v okraju je zdaj 1678 članov, od katerih jih je bilo 155 sprejetih v zadnjem le- tu, iz vrst Partije pa je bilo v tem času izključenih 77 nevednih članov. Skupno je v okraju 95 osnovnih partijskih organizacij. Socialni sestav član- stva še vedno kaže počasnost pri spre- jemanju predanih delavcev v Partijo.

Diskusija po referatu sekretarja OK KPS je bila izredno slaba. Vzrok za to je treba iskati v nepravilnosti dele- gatorov na konferenco in v precejšnjem birokratskem odnosu delegatorov do same konference. Prišli so na kon- ferenco — tako kot nekoč — poslušati poročila. Niso pa delegati s terena pri- nesli problemov, ki jih težijo, niti niso prikazali uspehov in pomanjkljivosti v delu svojih OPO. Namesto da bi se na konferenci posamezni delegati borili za mnenje o tem in onem važnem pro- blemu in odločali o bodočem delu partijskih organizacij v okraju v smislu linije CKKPJ in CKKPS, se je ve- čina izmed njih odločila samo za po- slušanje. Tudi znani dobri tovariši in predani partijski delavci niso dali kon- ferenci tistega prispevka, ki so ga spo- sobni dati. Diskusija je bila vse preveč splošna. Izraziti primer, kako se naj ne diskutira, je diskusija tov. Debenca iz opekarne Prelesje, ki je našteval sploš- no znane ugotovitve in se posluževal fraz, izogibal pa se je konkretnega de- la v podjetju, ki precej šepa.

Lahko ugotavljamo, da okrajna partijska konferenca ni pokazala niti ene- ga bistveno novega problema. Razprav- ljala je o problemih, o katerih so partijske organizacije več ali manj že di- skutirale, niso pa jih še vse do kraja razumela in izvršile. V primerjavi z lanko partijsko konferenco, ki je dala boljše vtis, je treba ugotoviti tole: de- jansko stanje na terenu se je letos po zaslugi partijskih organizacij znatno popravilo, čeprav potek konference ni odraz tega izboljšanja dela in velikih uspehov. Nasprotno pa je bila lani kon- ferenca boljša od dejanskega stanja, ki ni bilo tako v redu, kakor je na zunaj izgledalo.

Tov. Vida Tomšič je v diskusiji pod- črtala, da na konferenci ni prišla v celoti do izraza težnja, ki je danes v ospredju dela naše Partije: da se nam- reč otrese vsakega elementa birokratiz- ma v partijskih organizacijah in pri komunistih. Poudarila je, d. so odprti partijski sestanki dejansko prelomnega značaja, ker vračajo naši Partiji tisto, kar je pred revolucijo imela: pristen stik z ljudskim množicami. Z odprtimi partijskimi sestanki smo začeli do kraja uničevati v misljenju komunistov obče- tek, da pomeni biti član Partije nekaj več, nekaj drugega kot so ostali ljudje. Če smo komunisti, potem vemo, da smo v službi naroda, ne pa obratno. Slučaj sekretarja OPO v Vrhopolju, ki je de- jal: »Ne bom dajal odgovora ljudstvu!« je tipičen izraz birokratizma. Vedno in povsod moramo vedeti, da smo komu- nisti ljudje, ki imamo enake pravice

kot drugi državljani, dolžnosti pa smo si naložili večje! — Tov. Vida Tomšič je nadalje orisala mednarodni položaj naše domovine in prikazala razvoj naše Partije po V. kongresu, posebej pa je poudarila tudi vprašanje vzgoje in lika komuniste.

Konferenca je na osnovi poročil in razpravljanih pripravila temeljite za- ključke in sklepe za bodoče delo, ki jih objavljamo na zaključku tega poročila.

Po končani diskusiji so bile volitve v nov Okrajni komite, revizijsko komi- sijo in volitve delegatorov za VI. kongres KPJ.

V okrajni komite so bili izvoljeni z večino glasov:

Borštari Jože, Počrvina Miha, Jakše Mirko, Kolar Franci, Plavec Jože, Gašpir Anton, Pir Anton, Zupančič Viktor, Križnar Stane, Kebe Ludvik, Medle Franci, Taufer Rado, Janko Ivan, Mu- sar Ema, Počrvina Anton, Striša Tilka, Simonič Ludvik, Slak Ludvik, Rudman

ZAKLJUČKI OKRAJNE PARTIJSKE KONFERENCE

(Podajamo nekaj glavnih izveščkov iz zaključkov, ki jih je konferenca spre- jela.)

Okrajna partijska konferenca je sprejela poročilo, ki ga je podal sekre- tar OK tov. Martin Žugelj potem, ko je ugotovila, da so partijske organiza- cije v okraju tako na vasi kot v in- dustrijskih podjetjih, ustanovah in zavo- dih v glavnem uspešno izvrševale vse ekonomske, politične in kulturno-pro- svetne naloge, ki so izhajale iz linije KPJ in KPS v teku zadnjega leta, pri- čemer so upoštevale gospodarske in po- litične razmere v okraju. Partijske or- ganizacije so od lanske do letošnje okrajne konference dosegle v borbi za decentralizacijo ni demokratizacijo or- ganov ljudske oblasti lepe uspehe; OPO in posamezni komunisti so razlagali pomen teh ukrepov širokim ljudskim množicam in sami aktivno z njihovo pomočjo ta dela vodili in v praksi ures- ničevali.

Komunisti so v skladu z linijo KPJ v kmetijstvu začeli z reorganizacijo za- družništva. Odkritejšje, odločnejše in še čedalje večjo podporo množice so vodili bolj proti odkritim in prikritim sovra- žnikom napredka in izgradnje socializ- ma in vzporedno s tem krepili budnost v naših delovnih ljudeh. Partijske or- ganizacije so se same organizacijsko utrje- vane, v vseh občinah so postavljeni ob- činski komiteji razen v Hinjah in na Trebelnem, kjer za te še ni pogojev. Brezizgledno sestankarstvo je ponehalo, part. organizacije pa so se otresle tudi medsebojnih razprtij članov in čedalje uspešneje rešujejo politične, kulturne, gospodarske, prosvetne in ostale pro- bleme na vasi in v mestu. K temu so največ pripomogli odprti partijski se- stanki.

Okrajni komite in partijske organi- zacije so v glavnem doumele pomen po-

Viktor, Potočar Janez, Murn Alojz (Podgrad), Markovič Franc, Zupančič Ignac, Petrič Martina in Murn Lojze (Poljane).

Revizijska komisija:

Jazbinšek Avgust, Slak Francka in Milavec Franc.

Delegati za VI. kongres KPJ:

Borštari Jože, Žugelj Martin, Kolar Franci in Počrvina Miha.

Pred zaključkom konference se je tov. Viktor Zupančič zahvalil tovarišu Martinu Žuglju, ki odhaja na novo partijsko dolžnost v Belo krajino, za vse njegovo dosedanje delo in mu želel novih uspehov v Črnomlju.

Takoj po končani konferenci se je sestel novoizvoljeni Okrajni komite k prvi seji in izvolil iz svoje sredine se- kretariat na čelu s tovarišem Jožetom Borštarijem, člani sekretariata OK so: Počrvina Miha, Plavec Jože, Ema Musar in Kebe Ludvik.

litičnih množičnih organizacij in jih pravilno opredelile ter usmerjale v delo, vendar pa z doslej doseženimi uspehi ne moremo biti zadovoljni.

Da bi partijske organizacije v pri- hodnje svoje naloge še uspešneje izva- jale, da bi skupno z naprednimi množicami okraja Novo mesto doprinesle vse, kar morajo dati od sebe za ustvaritev socialističnih družbenih odnosov, sma- trajo okrajna partijska konferenca, da morajo komunisti in partijske organi- zacije storiti predvsem tole:

Nenehno je treba graditi in utrjevati ljudsko demokratično oblast; njen apar- at je treba očistiti vseh spekulativnih, birokratskih, predvsem pa sovražnih elementov. S široko ustno, politično agi- tacija in s svojim vzgledom ter pridnim delom morajo komunisti pomagati ljudskim množicam, da bodo ob občinskih in okrajnih volitvah izvoljeni samo taki odborniki, ki jim je graditev socia- listične domovine prva in glavna skrb in naloga. Na rednih zborih volivcev morajo člani Partije prirečevati de- lovne ljudi o pomenu svojih sklepov in načrtov.

V kmetijstvu in zadrudništvu mo- rajo komunisti takoj odpraviti s po- močjo zadrudnikov vse tiste ostanke napak in slabosti, ki še ovirajo razmah kmetijskih zadrug. Reorganizacijo kmetijskih zadrug je treba čimprej zaklju- čiti v smislu navodil CKKPJ, hkrati pa stalno dvigati tehnično-agronomsko raven zadrudnega in zasebnega kmetij- stva. Posledice elementarnih nesreč je treba omiljevati s takojšnjo pomočjo prizadetim, varčevanje s krmili in dru- gimi kmetijskimi potrebščinami pa mora biti vsestransko in vztrajno. Najostrejši odprt boj je treba napovedati speku- lantom in špekulaciji, kjerkoli se po- kaže.

V podjetjih morajo partijske orga- nizacije nadalje skrbeti za utrjevanje

delovskega samoupravljanja, za večjo vlogo delavcev v organih ljudske obla- sti — predvsem v Novem mestu in Straži — in za zadostno in stalno pomoč sindikatom. Ker so delavci v okraju po socialnem sestavu v manjšini, jim je treba tembolj pomagati, da se otre- sejo zaostale vaške miselnosti, vzpored- no s tem pa morajo delavci čedalje bolj in bolj vplivati na hitrejšo rast moder- nega kmetijstva in dviganje socialistič- ne zavesti kmeta in kmeta-zadrudnika.

Vso skrb je treba tudi nadalje po- svečati komunalni in lokalni gospodar- ski dejavnosti, kar naj bo posebna skrb občinskih komitejev in vseh partijskih organizacij. Predvsem je treba skrbeti za gradnjo stanovanjskih hiš. V prihod- njem letu naj se poskrbi za čim obsež- nejšo obnovo v vojni najbolj priza- detih krajeh kot so Žužemberk, Mokron- og itd. Komunisti naj dajejo vztrajne vzpodbude za ureditev naših mest in vasi, za njihov kulturnejši izgled, le- potno in higiensko uredenost.

Nenehno skrb je treba posvečati po- globljenemu ideološko-političnemu in ljudsko-prosvetnemu delu. Ljudska pro- sveta naj dviga ljudstvo iz zaostalosti, praznoverja in dvoličnosti. Boju proti pijančenju in drugim nizkotnim obli- kam izživljanja morajo člani Partije posvetiti vso pozornost. Ustanavljati je treba interesne študijske krožke in osta- le oblike študija.

Vse množične politične organizacije je treba takoj organizacijsko urediti in utrditi. V nje je treba odločneje kot doslej sprejemati vse poštene ljudi. Mla- dinske organizacije naj temeljito prouče članek tovariša Aleksandra Rankoviča, vsi komunisti pa jim morajo pri njih- ovem delu stalno pomagati. Konferenca najodločneje opozarja komuniste, da prekinijo s pogostimi nepravilnimi od- nosi do mater in žena. Sekcija žena v OF naj prejema stalno pomoč od naj- boljših in najresnejših članov Partije.

Da bodo partijske organizacije tem nalogam kos, da bodo idejno in mo- ralno učvrstile svoje vrste, nalaga kon- ferenca članom Partije:

Lik komunisti je treba nenehno gra- diti. Komunist se ne rodi — on se gra- di! Odkritosrčnost, osebna in moralna poštenost, skromnost in pridnost v delu so osnovne odlike komuniste; brez njih je članstvo v Partiji nepotrebno, pa tudi škodljivo. Vse partijske organizacije naj očistijo svoje vrste oportunističnih ele- mentov, dvoličnejšev in morebitnih so- vražnikov, hkrati pa naj iz vrst naj- boljših članov množičnih političnih or- ganizacij, predvsem izmed delavcev, sprejemajo v Partijo nove člane.

Se bolj kot doslej morajo partijske organizacije tudi v prihodnje odprav- ljati vse birokratske elemente in vse, kar nagiba k priviležiranju članov Par- tije. Na odprtih partijskih sestankih, ki naj postanejo stalna oblika našega dela naj se komunisti še bolj kot doslej po- vezujejo z najširšimi delovnimi množicami in z njihovo pomočjo bijejo zgo- dovinski boj za zmago socializma v naši domovini!

V duhu in borbi za izvršitev teh na- log bodo komunisti novomeškega okraja pričakali VI. kongres Partije.

Nekoč je živel pek...

OBVESTILA

Uprava pokopališča v Novem mestu ob- vešča svoje pokojnike, da bo sprejemala naročila za ureditev grobov samo do 25. ok- tobra 1952. Poznejši naročili uprava ne bo mogla upoštevati.

Uprava nadalje opozarja vse svoje po- kojnikov, ki še niso obnovili pristojbine grobov za nadaljnjih 10 let, da to store do konca oktobra 1952, sicer bo uprava vse zapadle grobove oddala v najem drugim interesantom.

Komunalna podjetja MLO
Novo mesto
»POGREB«

Kino

KINO NOVO MESTO PREDVAJA:
Od 2. do 3. oktobra: ameriški barvni film »Snežuljica«
Od 7. do 9. oktobra: ameriški film »Pot v utopijo«
Od 10. do 13. oktobra: francoski film »Lju- bimec iz Verone«.

Oglasil

24. septembra zvečer sem izgubil na poti od Prebne do Žužemberka listino z doku- menti in približno 10.000 din vrednosti. Pro- sim najditelja, da vrne dokumente na postajo LM Žužemberku.

PREKLJUČEM osebo izkazno št. 15296 na ime Barbo Ivan, Česnjica.

Zgodovinsko ozadje belokranjske pripovedke

Klasiki slovenskega pripovedništva — Levstik, Jurčič, Stritar, Erjavec in Matija Valjavec — Kračmanov — so črpali moč ustvarjanja in književnega delovanja iz krajev, kjer so se rodili in kjer so želi v zgodnji mladosti priložnosti lepoti slovenskega jezika. Posebno Levstik, Jurčič in Stritar so v okolici Velikih Lašč, kjer ljudstvo še danes govori lepo, čisto in nepopačeno slovenščino, že v dijaških letih paberkovali za biseri narodne pripovedne umetnosti. Blagorodno dolensko narčje z bogatim in pestrim jezikovnim zakladom so ti kulturni delavci uvrstili v pripovedništvo, ki je v preteklosti obogatilo slovensko književnost z mnogimi prelepimi primerki slovenskega besednega bogastva. Posebno Fran Levstik je bil v svojem ustvarjanju plodovit in neizčrpen. Njegove pesnitve in številni pripovedni spisi so bili s svojo domačnostjo in preprostostjo v izražanju pogosto samo odmev ljudstva, iz katerega je duhovno zrastle, in izraz tistih hotenj, ki so bila najsorodnejša in najbližja zemlji, za katero je ljudstvo v okolici Velikih Lašč že v času turških vpadov in navala protestantizma ter kmečkih puntov krvavilo in umiralo. Zato je Fran Levstik še dandanes v srcu slehernega zavednega Slovenca velik ne samo po številnih pripovedkah, ki jih je bil napisal za mladino, ampak velik tudi po tvorni sili svojega duha in po ljubezni do slovenske besede, kateri je bil poslušen učenec in neustrašen borec za zmago njene vsebine v ustvarjanju slovenskega knjižnega jezika.

Kakor so bile Velike Lašče za Levstikov čas pomembne v službi sloven-

LOJZE ZUPANČ

skega jezika, tako sta v novejšem času zasloveli po lepoti slovenskega jezikovnega izražanja še dve pokrajini: Prekmurje in sončna Bela krajina, kjer živi ljudstvo še vedno preprosto in kjer se bogata domišljija srčno dobrih Belokranjcev izraža v nešteti pravljicah in pripovedkah.

Dolga je vrsta slovenskih kulturnih delavcev, ki so v svojih delih, zajetih iz Bele krajine, proslavili to vinorodno deželico, ki se na obeh bregovih zelene Kolpe koplje v soncu in ljubosumno čuva govorico belokranjskega ljudstva pred slehernim popačenostjo. Književnik prof. Jože Dular je v svoji razpravi »Kulturni delež Bele krajine«, ki jo je pred tedni priobčil »Dolenjski list«, našel njihova imena in dela. Znano nam je, da je že Janez Trdina, avtor knjige »Bajke in povesti o Gorjancih«, kaj rad potoval iz Novega mesta v vasice na južnem pobočju Gorjancev, kjer je med preprostimi Belokranjci našel nešteto virov za svoje delovno pero. A tudi mnogi drugi slovenski kulturni delavci iz novejšega časa so iz Bele krajine in njenih folklornih (narodopisnih) znamenitosti črpali moč ustvarjanja in zbirali besedno gradivo za svoje književno udejstvovanje. Oton Zupančič se je že v zgodnji mladosti učil ob belokranjski narodni pesmi. Lepota in preprostost teh pesmi sta ga navdušili, da je že zgodaj pričel pisati. Beli krajini in bogatemu belokranjskemu jezikovnemu zakladu pa je dolžan zahvalo, da je v svojih pesnitvah obogatil slovenski jezik z besediščem, ki je v Beli kra-

jini doma. Da je temu zares tako, potrjuje tudi zapis v Spominski knjigi v viniškem muzeju Otona Zupančiča, besede, ki jih je v spomin svojega pokojnega moža in iz hvaležnosti do Bele krajine napisala v to knjigo pesnikova vdova Ani Zupančič.

Ivan Sašel je s svojimi »Biserinami« iz daljnih Adlešič že pred 40 leti opozoril slovensko kulturno javnost na Belo krajino in njene jezikovne posebnosti. Poleg njega imajo za zbiranje belokranjskega narodnega blaga mnogo zaslug še: Janko Barle, Katarina Zupančič in njen sin, univ. prof. dr. Niko Zupančič, Emil Adamič, France Marolt, Matija Tomc, Božo Račič, Poldka Marokova, akademski slikar Maksim Gaspari in še vrsta drugih kulturnih delavcev.

Kako je lepa belokranjska narodna noša in kakor so lepe in po svoji konstrukciji slovenske ornametike zanimive belokranjske pisane, tako so lepe tudi belokranjske pripovedke. To niso samo lahke in zabavne pravljice o zakletih kraljičinah. Ne! Vsaka belokranjska pripovedka je odraz življenja, kakršnega je živel in ponekod še danes živi belokranjsko ljudstvo, ki vroče ljubi svojo pesem, jezik, vinorodno zemljo in domovino. V vsaki je nauk življenja, v katerem zmagujeta resnica in pravica, a laž in krivica podlegata. Zato so belokranjske pripovedke večinoma vse vesele, kakor je veselo ljudstvo lepe Bele krajine. Njih narodopisni pomen za prikaz zgodovinskega ozadja Bele krajine pa bo razumel le tisti, kdor se bo znal resnično poglobiti v študij Bele krajine, kakršna je bila ta deželica v preteklosti.

Obstaja torej vrsta književnosti, ki jo naša kulturna javnost, zlasti pa naše dijaštvo, v zadnjem času z redkimi izjemami (takšen literarni krožek so ustanovili n. pr. že pred tremi leti dijakovi črnomeljske gimnazije pod vodstvom profesorja Stefana Barbariča) premalo pozna in tudi premalo ceni. Pri narodih, ki jih je v preteklosti oplajala in napajala zapadna kultura, je prav narodna pripovedka bila izvor za velike in samostojne epske stvaritve, za operne in operetne librete, za liriko in roman.

(Nadaljevanje sledi)

„Vsak teden mu pa res ne morem pisati!...“

Tako je oni dan zavzdihnila Nadujeva mati v Cikavi pri Trebelnem, ko ji je sin Anton, ki služi vojake v Nišu, pisal, naj mu od doma pogosteje pošilja pošto, ker da mu je v prostem času dolgočas, ko nima kaj domačega brati. Pa se je spomnila hčerka Tončka, da bi mu naročila »Dolenjski list«.

»Bo vsaj vsak teden zvedel za naše dolenske novice, če mi že ne moremo toliko pisem pošiljati!« sta dejali mati in hči — in sinu naročile »Dolenjski list«. Vsak teden — vse do vrnitve iz vrst Jugoslovanske lju ke armade — bo zdaj Nadujev Tonček dobival v daljnem Nišu v Srbiji redno domače vesti, pozdrave in dogodke iz znanih krajev, zanimivo branje iz partizanskih let Dolenjske, zvedel bo, kako napreduje naše gospodarstvo, zadržištvost in kmetijstvo, skratka — na tekočem bo z vsem, kar se dogaja v domačih kra-

jih. Storitve tudi Vi tako! Zdaj, ko so fantje odšli na odsluženje roka, jih preseneti in jim naročite »Dolenjski list«! Videli boste, kako hvaležni vam bodo za to redno tedensko »pošto« iz domačega kraja! Pohitite z naročilom — od 1. novembra bodo vsi naši naročniki zavarovani za primer nezgode, vsi pa bodo tudi sodelovali v velikem nagradnem žrebanju!

OB TEDNU RDEČEGA KRIŽA

SKRB ZA LJUDSTVO

Od 5. do 12. oktobra bo Teden Rdečega križa. V teh dnevih se bodo po vsej državi pobirali prispevki, prirejale proslave, predavanja, zdravstvene ekipe bodo obiskovale oddaljene kraje in vse enote RK bodo poživile svojo dejavnost: delo za zdravstveno prevzgojo ljudstva se bo razmahnilo. V tem tednu naj se vzbudi zavest, da smo ljudje, da moramo pomagati drug drugemu in da ne smemo misliti izključno samo nase.

Rdeči križ ima vzvišene naloge, saj vzgaja našega človeka v človekoljubju, ki je osnova prave socialistične družbe. Dviga zdravstveno-prosvetno raven najširših ljudskih množic, s čimer se dviga tudi blaginja in gospodarska moč države. Bori se proti vprašarstvu, zdravstveni zaostalosti in nepravilnosti, ki so glavni sovražniki socializma in blaginje delovnega ljudstva. Pri tem delu je potrebna pomoč vseh množičnih organizacij, zlasti pa AFŽ, mladinske organizacije, društva prijateljev mladine, predvsem pa še zdravstvenih in prosvetnih delavcev.

Dolžnost Rdečega križa je, da za ohranitev miru v svetu krepí svoje lastne sile. Krepi jih tako, da usposablja pomožni kader, vzgaja mladino v medsebojni prijateljstvu, v delu mednarodne solidarnosti, to je s pravilno socialistično vzgojo.

Rdeči križ posveča posebno pozornost zdravstveno-prosvetni vzgoji mladine. Že v najnežnejših letih moramo otroke navajati na osebno higieno in jim vzgojiti odpornost proti alkoholizmu in kajenju. Pozabiti ne smemo na

kulturno vzgojo otrok, da bodo imeli pravičen odnos do staršev in starejših ljudi, kulturno vedenje, spoštovanje in pravičen odnos do materinstva. Krepijo je treba voljo do dela in učenja ter premagovanja lastnih slabosti in težav, razvijati v njih ljubezen do domovine in stremljenje po medsebojnem spoznavanju z mladino drugih narodnosti.

Posebno zaupanje je izkazala ljudska oblast Rdečemu križu s tem, da mu je zaupala obvezno zdravstveno vzgojo ženske mladine. Ženska mladina se bo v zimskih mesecih vsako leto izobraževala na posebnih tečajih, kjer bo dobivala prepotrebno znanje o higieni, v prvi pomoči, negi in prehrani otrok in podobno.

Okrajni odbori Rdečega križa v Črnomlju, Kočevju in Novem mestu že sedaj skrbijo, da bodo zdravstveno-izobraževalni tečaji lahko začeli z delom povsod, kjer so šole.

Rdeči križ vzgaja novega človeka. Zato naj bo delo in članstvo v Rdečem križu častna dolžnost nas vseh. Z. I.

Kar z vozom

pridite po prvovrstno ZIDNO OPEKO v okrajno opekarno PREČNA pri Novem mestu. — Najboljši zidaki stalno na zalogi v zadostnih količinah!

Ob prvem odprtem partijskem sestanku novomeških prosvetnih delavcev

Osnovna partijska organizacija prosvetnih delavcev Novega mesta je v sredo 2. septembra zvečer v prostorih gimnazije polagala obračun svojega dela. Že sama udeležba — bilo je navzočih nad 40 prosvetnih delavcev vseh novomeških šol — je pokazala, da je vabilo OPO prijetno odjeknilo med prosvetnimi delavci, ki so se prvega takega sestanka udeležili in tako lepega števila.

Sestanek je začela prof. Banja Marija, vodila pa ga je zatem delovno predsedstvo. O pomenu odprtih partijskih sestankov je govorila prof. Ema Musar in povabila navzoče, naj s sodelovanjem podprejo delo OPO in s svojimi nasveti pripomorejo k čim boljše uspehu odprtega partijskega sestanka. Izbrano poročilo o delu OPO je nato podala prof. Banja Marija, ki je med drugim govorila o vlogi Partije pred in med vojno ter v času graditve socializma, nato pa je obdelala lik prosvetnega delavca in še posebej komunista. V drugem delu je nanašala vrsto uspehov, ki jih je dosegla OPO v šoli, v sindikalni podružnici in podobno. Pokazala je tudi na napake in pomanjkljivosti, ki jih je napravila OPO predvsem pri slabi organizaciji študija, uvažanju mladinskih nedeljskih dopoldnevov in ob preveliki oddaljenosti prosvetnih delavcev od dela na terenih. Upravičena je namreč kritika, ki je postala že skoraj pravilo, da prosvetnih delavcev v Novega mesta delu množičnih organizacij nismo videli. Borba proti mračnosti je bila zaostrena, čeprav se premalo, vendar pa so člani OPO ob izključitvi prof. Cerneta iz sindikata pokazali zlost in trdno voljo, da bodo še bolj uspešni.

Diskusija, ki se je po obsežnem delu razvila, je zajela vse oblike dejavnosti prosvetnega delavca tako v šoli in izven nje. V njej so sodelovali člani OPO in nepartijski oboji pa s tako vneto, kot je doslej nismo bili vajeni. Vsi so pokazali, da hočejo dosežati napake in pomanjkljivosti odpraviti in se, resnično združeni ob Partiji, še bolj

oprijeti dela tako v šoli in izven nje. Po volitvah, na katerih je bil izvoljen novi odbor OPO, naj bodo člani OPO pripravljeni delovati sodelovanjem z vseh novomeških prosvetnih delavcev za VI. kongres KPJ in program dela v novem šolskem letu. Naj jih naštejemo le nekaj:

Ustanovili bomo Društvo prijateljev mladine v okviru ljudske univerze bomo uvedli ciklus predavanj za starše, ustanovili Društvo akademsko izobraženih žena, skrbeli za čim tesnejšo povezavo med prosvetnimi delavci člani Partije in nepartijski, pomoč v šoli in izven nje, za ideološko vzgojo članstva OPO in sindikata, preko Učiteljskega in profesorjskega društva pa vsega prosvetnega kadra izven OPO. Pomagali bomo pri razvoju mladinskih pionirskih in taborniških organizacij in fizikulturnikom, ljudskemu odboru Mestne občine bomo predložili, da preskrbi tem organizacijam primerne prostore. Proslili bomo, da bi občinski odbor pomagal z denarjem lutkovnemu odboru, da bi mladina lutke res tudi čimprej videla. Skrbeli bomo za pomoč redno delajo in za razvoj dijaške kuhinje. Pomagali bomo tudi novomeški ljudski univerzi s predavanji in na jezikovnih tečajih.

Tako plodnega, vsestranskega zanimivega sestanka prosvetnih delavcev v Novega mesta doslej še niso imeli. Tri ure trajajoči sestank je prof. Musar govorila z veliko vsemim diskutirano in poudarila svojo pričanje, da bo OPO tudi vnaprej imela v vseh prosvetnih delavcih tako odkrite sodelavce, ki naj tudi poslej pomagajo in s kritiko dela sodelujejo z OPO. Ob razhajanju s sestanka smo vsi navzoči čutili, da nas prvi odprt partijski sestanek močno nasproti. Prepričani smo, da dovedemo zlasti med člani OPO in prosvetnimi delavci-nepartijski, je premočeno. Morebitno dosedanje nezaupanje je na tem sestanku odpadlo in z združenimi močmi bomo bolj kot doslej delali v šoli in izven nje. Prav gotovo bo tako sodelovanje rodilo trajne sadove. —mt—

KOTICEK ZA GOSPODINJE

Duh po tobaku izginje iz sobe, če razrediš malo klorovega apna v kisu in postaviš posodo s to raztopino v sobo. Okna zapri! Ko čez nekaj ur odpreš okna izginje duh po tobaku tudi iz tkanin, čeprav so se ga navlekle v dolgih tednih.

Če moraš zabiti žebelj v tanko deščico, pa se bojiš, da ti deščica počli, udari s klavirno malo po konici žebela, da postane nekoliko trda. Topa konica vlakna lesa trga in tako deščica ne bo počila.

Luknje v zidu, ki so nastale od žebeljev, najlažje zamašiš takole: Namoli časopisni papir v vodi tako, da se popolnoma zmehča. Iz te mase napravi zamašek, s katerim izpolni luknjo v zidu. Izravnaj površino in pusti, da se dobro posuši, potem pa prebarvaj z vodeno barvo.

V sobah, kjer gorijo petrolejke, občasno nepriznani duh in dim. To preprečimo na ta način. Če obesimo iznad petrolejke v gotovi razdalji gobo, ki je namočena v kisu. Goba je treba večkrat oprati, posušiti in ponovno namočiti v kisu.

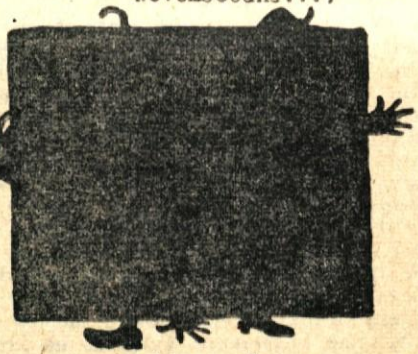
Kvas ostane dolgo časa svež, če ga stlačimo v kozarec, katerega potem povežemo na krožnik v katerem je sveža voda. Vodo je treba od časa do časa menjati.

Pri nakupu ribe pazimo, da so škрге sveže, nje barve, luske in oči pa se lepo svetijo. V nasprotjem primaru riba ni sveža.

Pri kuhanju špinata denemo v lonec malo sode bikarbonate, da špinata obdrži svojo zeleno barvo. Lonca ne pokrivamo.

Kaj je to?

(Skrivalnica — samo za Novomeščane...)

(...SASIT
-10ASBZJ 2222 101 7 02 01
1x'swop 2222222222222222)

80 tisočakov čaka...

Gasilska zveza Slovenije prireja v letošnjem oktobru veliko loterijo, katere čisti dobiček je namenjen za nabavo gasilskega orodja in opreme in izvedbo različnih varnostnih ukrepov. Zrebanje bo 25. oktobra v Ljubljani, opravila pa ga bo Državna loterija FLRJ v Domu sindikatov ob devetih dopoldne. Izplačevanje 133.227 dobitkov se bo začelo takoj po končanem zrebanju in se bo končalo 60 dni po zrebanju.

Sreče prodajajo vsa gasilska društva po Dolenjskem, dobitke pa jih lahko tudi na Okrajni gasilski zvezi v Novem mestu, Črnomlju in Kočevju. Posamezna srečka stane le 30 dinarjev, prodajali pa jih bodo do 15. oktobra. Glavni dobitki znašajo: 10 tisoč, 60 tisoč, 50 tisoč, 40 tisoč in 30 tisoč din. 20 tisoč dobitkov po 20 tisoč din, 20 dobitkov po 10 tisoč din, 50 dobitkov po 5000 din, 250 dobitkov po 2000 din, 500 dobitkov po 1000 din, med manjšimi dobitki pa je 2500 dobitkov po 500 din, 10.000 dobitkov po 200 din, 10.000 dobitkov po 100 din in sto tisoč dobitkov po 30 dinarjev.

Podprimo plemenite namene Gasilske zveze Slovenije in pomagajmo našim gasilskim organizacijam pri nabavi opreme in orodja — sodelujmo v loteriji!

POHVALILI SO GA

Partizan Andrej je nekoč ujel dva Italijana, zato ga je komandir vprčilo vse čete pohvalil. Toda čudno. Andrej se je nakremžil in držal kislo, ko da ga pohvala sploh ne zanima.

»Zakaj pa se držiš tako kislo, Andrej? Saj si bil vendar pohvaljen?« ga je pobral tovariš.

»Kaj to! Je Andrej zamahnil z roko. »Ujeti dva Italijana — to ni nič posebnega. Pohvalo bi moral dobiti za to, ker me ni zadela kap, ko sem ju gnal proti taborišču. Tako je smrdelo za njima, kot bi hudič kolone prinesel.« (Po »Pavlihi«)

UGANKE

Ce bi bilo res to, kar se imenuje, bi ne bil več to, kar je. Kdo je to?

(Domobranec)

Kakšna razlika je med belo gardo in črno roko? (Nobene. Pomoči je vsaka krava črna.)

Kateri most je najlažji? (Stampetov. Ker je šel v zrak.) (»Pavliha«, avgust 1944.)

Pionirjem — reševalcem nagradne križanke »Metuljček«

Pri reševanju nagradne križanke »Metuljček« morate popraviti v besedilu pod Vodovodno številko 49: pravilno se glasi »Oblika glazola, a me čita, ne pa sme!« Takšarski skrat vam je hotel zagostiti, da ne bi mogli dobiti lepih nagrad, ki so razpisane za pravilne rešitve te križanke!

In ko ste zdaj križanko pravilno rešili, nam jo najkasneje do 8. oktobra pošljite na naslov: Uredništvo »Dolenjskega lista«. Novo mesto, poštini predal 33. Veliko sreče pri reševanju »Metuljčka«!

Drobci iz zgodovine človeške neumnosti

Zanimiv prispevek k zgodovini človeške omejenosti in neznanja je naslednja zbirka kazni, ki so si jih ljudje izmislili za živali — Leto 1120 je lvovski škof prekel poljske miši in gosnice. Leto 1386 je bil v Falaisu na podlagi sodnijske razsodbe obešen merjasec, ki je raztrgal otroka. Leto 1474 je bazilejski občinski svet obsodil in sežgal petelina, ker so ga sumili, da je znesel jajce. Leto 1499 je barbaški sodišče obsodilo na smrt na vešalih vola, ki je pobodel nekega mladeniča. Leto 1554 je lausanski škof izobčil pijavke, ker so bile ribam nevarne. Najboljši pa je proces iz leta 1690 v Averbegne proti gosencam. Ta mrčes je bil obtožen, da uničuje tujo lastnino; pozvali so ga pred sodišče in mu dali tuzdovornika. Sodišče je končno razsodilo, da se morajo gosence na določenem kraju zbirati in uničiti.

(Ureje uredništvo) Odgovorni urednik: Tine Gosnik — Piske tiskarne Ljudske pravice v Ljubljani — Naslov uredništva in uprave: Novo mesto, Ljubljanska cesta 25 — Poštini predal 33 — Telefon uredništva in uprave 127 — Telefonski račun pri Narodni banki v Novem mestu 416 1 90322-1. Četrtletna naročna na 100 dni celotnega 200 din, celoletna 400 din.

Slovo od Martineka Kebra

V starih časih je bil to bilo. V podgorski vasi pod dolenskim Gorjanci je odšel v večnost brumni kajzar Martin Keber. Zunaj vasi je imel bajto, revno in betono kot je bil on sam. Pred letom dni se je bila poslovila od njega žena, sinove mu je vzela tujina in zdaj je vsem svojim dragim sledil se Martin.

Radi so ga imeli Podgorci. Poznal je vse zdravilne rože, preganjal je uroke, mešetaril za druge in pil na njihov račun, sam je bil tako zmeraj suh ko cerkevna miš. Najraje pa se je držal Gorjancev. Stikal je za gobami, nabiral je maline in jagode, znašel dračje za podgorsko zimo in po potrebi nastavljal zanke. Saj drugače ni nikoli prišel do mesa. Kdo bi mu bil zameril?

Lepo so se pobrigali vaščani za pokojnega Martineka, kot so ga nazivali. Ves v rožah in zelenju je počival pod nizkim stropom svoje bajte. Dve svečki sta mu brleli ob nogah in polnili s sajammi zatohnelo izbo. Stara sosedja je ždelo ob zapečku in se zahvaljevala pogostnim kropicem.

Prišel je dan pokopa. Po stari šegi so Martineka pokopali z mašo. Krsto z njegovim truplom so postavili sredi cerkve, vsa srenja je bila zbrana v klopih in za vrati, v zakristiji je že čakal opravljeni mašnik, pevke so se drenjale

po koru, le orglarja, vaškega učenika, ni bilo od nikoder.

Smentana reč! Brez godbe pa Martineka vendar ne sme na oni svet! Saj je tako rad prepeval in na harmoniko se je dobro razumel. In učenik bi mu gotovo tako lepo zapel, ko zna le on. Samo kje je? Oh, ta učenik!

Pa sta skočila Pajerčkov Jošk in Kupljenkov Tone učnika iskat. Pretaknila sta vse vaške gostilne in hiše, kjer se je dobrovoljni orglar rad zadrževal, moža pa nikjer. Begala sta po vasi in Matasanova Nežka, ki je prišla čez hribe, jima je povedala, da ga je videla na Tolstem vrhu v Čičetovem hramu.

Urno za njim. Kar tekla sta. Sreča, da je Čičetov hram že doli pod cerkvijo in se ni bilo treba potiti tako visoko! Zidane volje sta bila učenik in njegov gostitelj. Namesto da bi bila poslušala mlada fanta, sta ju silila pit. Tolstovrška gorica rodi sok, da v smeh spremeni še jok! O, to je vedel tudi pokojni Keber! Zvrniti sta morala Pajerček in Kupljenk vsak svoj kozarec, potem šele sta smela govoriti.

Joj, joj, joj, kako se je prestrašil pozabljeni orglar! Ja, ta Martine, da je moral umreti ravno v počitnicah! Če bi bila zdaj sola, učenik ne bi bil nanj tako nemarno pozabil! Urno se požirek

za pokoj njegove duše, pa zelenko v žep in hajdi v dolino!

Laže pa je to reči kot storiti. Volja je dobra, le noge so se kujale. Na pol vlekla, na pol nesla sta uboga fanta pozabljenega orglarja. Kako se je pa tudi mudilo! Brez godbe Martine vendar ne sme na oni svet!

Cerkveno opravilo je bilo med tem končano. Ze so se gibal pogrebci, ko so orgle nevišče zabrundale. Kupljenk je bil potisnil za nje orglarja, ki se je težavno oprl na pedale prav tedaj, ko je Pajerček urno nagnal meh. Zganile so se pevke, odkasljale se je učenik, urno se požirek iz zelenke in zapele so orgle. Tako veselo in poskočno so zapele, da je zažarela vsa zbrana srenja. Vse je zastrmel na kor. Kaj bo zapel in kako bo zapel, saj je vsakega pokojnika odpravil s posebno pesmijo?

Pa le nekaj trenutkov je žuborelo veselje izpod orglarjevih prstov, ki so se nenadno pokojno umirili in otožna resnobija je zajela pogrebe ob žalostnih zvokih orgel, ki jih je presekali učnikov glas:

»Tukaj leže
roke in noge
in pa rebra
ranjčega Martin'ka Kebra.«

Utihihne so za hip orgle, njihov moister je razmislijal, kaj naj Martineku še zapeje. Pa je začutil s komolcem v žepu zelenko in spomin se mu je posilil na Čičetov hram. Veselo je zagibal s prsti po tipkah in navdušeno zakrožil:

»Dudi, dudi, dudi, dudu,
dobri vinu toustvrsku,
dudi, dudi, dudi, dudu,
dobru vinu toustvrsku!«

Spet se je zresnil in umirjeno-otožno je ponovil prvi napev, spremljajoč njegovo popevko:

»Delal je rad,
pil ga je rad
in pa ljubo,
če je le pri'ko dubu.«

Potrdil je to s poskočnim »Dudi, dudi, dudi, dudu...«

Godel in prepeval je dalje, zdaj otožno, zdaj veselo in nič ni opazil, da so Martineka medtem že odnesli. Pel mu je posmrtnico, kot je to delal vsem pokojnim vaščanom, in vsako kitico je zaključil z veselim »Dudi, dudi, dudi, dudu...«, ki so ga živahne pevke kaj urno posnеле in mu vneto pomagale. Posmrtnico je resnobno pel le učenik:

»Sam Buh mu dej
ta sveti reč
in sveta Katar,
naj se Martine v vica ne martra!
Dosti hudu
je imu ženó
ranjki Martine
in pa tri sine.
Jerščeno delé
bratje, sestře
in se jezijo,
ku le pot za njim dobito.
Z jame Martine
na pride več v'n,
šu je v nebasa
kar brez slovesa.
Brate, ležé
roke in noge
in pa rebra
ranjčega Martin'ka Kebra.
Dudi, dudi, dudi, dudu,
dobru vinu toustvrsku,
dudi, dudi, dudi, dudu,
dobru vinu toustvrsku!«

Brez godbe pa Martine le ni šel na oni svet. —nm